

Naomi Schlebaum 3285588
OZS III
Docent: David Onnekink
Scriptie
14 februari 2011
13.564 woorden

Partijstrijd op de planken

Politieke poëzie en theater in de jaren 1690 in Engeland

Inhoudsopgave

<u>Inleiding</u>	3
<u>Hoofdstuk 1: Context</u>	5
1.1: Politieke Poezie	6
1.2: <i>Restoration Period</i> en de <i>Augustan Period</i>	7
1.3: Literatuur en de Glorieuze Revolutie	9
1.4. Dichters	11
<u>Hoofdstuk 2: Casussen: <i>Whig- and Tory-Literature</i></u>	16
2.1: Poezie	17
2.1.1: <i>Whig-Poetry</i>	17
2.1.1a. <i>A Dialogue Between King William and Late King James</i>	17
2.1.1b. <i>The True-Born Englishman</i>	18
2.1.2: <i>Tory-Poetry</i>	20
2.1.2a. <i>Tarquin and Tullia</i>	20
2.1.2b. <i>Farewell England</i>	22
2.2: Theater	24
2.2.1. <i>Whig theatre: Squire of Alsatia</i>	24
2.2.2. <i>Tory theatre: Don Sebastian</i>	27
<u>Hoofdstuk 3: Analyse van de gedichten en toneelstukken</u>	31
3.1: Partijstrijd in gedichten?	31
3.2: Partijstrijd in toneel?	31
3.3: Chronologie	32
3.4: Patronage	34
<u>Conclusie</u>	36
<u>Lijst geciteerde werken</u>	39

Inleiding

Op 5 november 1688 landde Willem van Oranje in Tor Bay in Engeland, waarop de toenmalige koning van Engeland Jacobus II vluchtte naar Frankrijk. In 1689 werd Willem verkozen tot koning van Engeland, Schotland en Ierland. De kroning van Willem zorgde voor verdeeldheid binnen het parlement tussen de Tory-partij en de Whig-partij, maar in essentie waren ze het er wel over eens dat Jacobus II, door zijn katholieke overtuiging en neiging naar het absolutisme, geen goede koning was voor Engeland. Willem III regeerde over Engeland samen met zijn vrouw koningin Maria, -de dochter van Jacobus II, tot zijn dood in 1702.

Dit onderzoek zal gaan over hoe de Glorieuze Revolutie en de daaropvolgende regeringsperiode van Willem III in de contemporaine poëzie en theater is ontvangen. Het is opmerkelijk dat er over dit onderwerp tot nu toe weinig geschreven is,¹ niet door historici maar ook niet door literatuurwetenschappers. Daarom is het des te interessanter de literatuur die geschreven is in de jaren 1690 nader te bekijken. Over het algemeen worden de poëzie en het toneel die verschenen in de periode van 1688-1702 niet gewaardeerd door literatuurwetenschappers omdat de stukken niet van goede literaire kwaliteit worden geacht.² Er wordt op deze manier enkel naar de literatuur zelf gekeken en niet naar de inhoud die naar mijn mening in deze periode op politiek gericht is.

In de literatuur over het onderwerp is vooral de literatuurwetenschapper Steven Zwicker de belangrijkste auteur. Hij haalt de relatie politiek en literatuur in meerdere van zijn werken aan, maar alleen in zijn boek *Lines of Authority* wijdt hij een hoofdstuk specifiek aan de literatuur die tijdens de Revolutie verscheen en haalt hij eigenlijk maar één werk aan uit deze tijd.³ Er is literatuur te vinden over de relatie politiek en poëzie maar deze relatie wordt benaderd vanuit literair oogpunt.⁴ Dit betekent dat er veeleer aandacht besteed wordt aan de technische literaire kwaliteit in plaats van een politieke inhoudelijke betekenis. Deze relatie politiek en poëzie wordt bovendien niet in het kader van de Glorieuze Revolutie besproken terwijl andere periodes, zoals

¹ S. Zwicker en Kevin Sharpe, *Lines of Authority, Politics and English Literary Culture 1649-1689* (Londen 1993), p. 174.

² Zwicker, *Lines of Authority*, p. 181.

³ Zwicker, 'Representing the Revolution' uit *Lines of Authority*, p. 175. Het gaat om het werk *Don Sebastian* van John Dryden.

⁴ Voorbeelden over dit onderwerp zijn: Zwicker, *Lines of Authority*, Zwicker en Sharpe *Politics of discourse*, en McKeon, *politics and poetry in Restoration England*. Dit zijn allemaal boeken geschreven door literatuurwetenschappers.

de Restauratieperiode, wel uitvoerig in dit verband wordt uitgelegd.⁵ Volgens Zwicker heeft de verwaarlozing van de poëzie en theater in de jaren 1690 te maken met de slechte kwaliteit, omdat de focus van de dichtkunst naar politiek verschoof.⁶ Hij beschouwt het daarom als onnuttig omdat hij zelf het onderwerp vanuit een literair oogpunt benadert, maar vanuit historisch oogpunt is Zwickers mening juist interessant als hij zegt dat de focus meer op politiek lag.

Tijdens de Glorieuze Revolutie kreeg de partijstrijd tussen de Tories en de Whigs steeds meer vorm. Deze partijstrijd manifesteerde zich vaak via politieke pamfletten waarin partijen elkaar aanvielen. Aangezien Zwicker meent dat politiek belangrijker werd in poëzie en theater is het ook naar mijn mening van belang om te onderzoeken of deze partijstrijd ook in poëzie en theater voorkomt. De onderzoeksvraag luidt dan ook: is de partijstrijd tussen de Tories en de Whigs onder de regering van Willem III in de poëzie en theater van 1688 tot 1702 aanwezig? Een andere vraag die ik mij hierbij stel is of poëzie en theater dan een nuttig uitgangspunt is voor een historisch onderzoek op het gebied van publieke opinie of partijpolitiek.

De methode die in dit onderzoek gehanteerd zal worden is het onderzoeken en analyseren van non-dramatische poëzie en theater uit de periode van 1688 – 1702. Door de grote hoeveelheid aan bronnen heb ik besloten het onderwerp te onderzoeken aan de hand van een studie van zes casussen. De casussen zullen bestaan uit vier gedichten en twee toneelstukken die geselecteerd zijn op basis van bekende schrijvers. De scriptie zal ingedeeld worden in drie hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk is een algemeen hoofdstuk waarin de negatieve houding van literatuurwetenschappers wordt uitgelegd ten aanzien van de literatuur uit de jaren 1690 en de nodige context zal gegeven worden om de gedichten en toneelstukken te kunnen begrijpen. In dit hoofdstuk zal verder de Glorieuze Revolutie in relatie gezet worden met poëzie en toneel en zullen ook de literatuurstromingen voor en na de Revolutie worden uitgelegd. De auteurs worden gecategoriseerd op basis van hun politieke voorkeur en voorzien van een korte biografie omdat het nuttig is om ook de context van de auteur te kennen om een gedicht of toneelstuk beter te begrijpen. De auteurs zijn Daniel Defoe, Thomas Shadwell, Charles Blount, Arthur Mynwaring, John Grobham Howe en John Dryden.

Het tweede hoofdstuk wordt opgedeeld in twee delen: in deel één zullen vier gedichten behandeld worden en in het tweede deel twee toneelstukken. De gedichten hebben elk een

⁵ M. McKeon, *Politics and Poetry in Restoration England, The case of Dryden's Annus Mirabilis* (Harvard 1975), p. 5-7.

⁶ Zwicker, *Lines of Authority*, p. 170.

bepaalde visie op de regering van Willem III of op de tegenovergestelde partij. Elk gedicht zal geanalyseerd worden met vooral aandacht voor bepaalde thema's die opvallend zijn voor de politieke partij waar de auteur naar neigde. Het gedicht zal in zijn context geplaatst worden door ook te kijken naar gebeurtenissen die op dat moment actueel waren en of er een verband bestaat tussen de gedichten en deze gebeurtenissen. In het tweede deel van hoofdstuk twee zullen twee toneelstukken geanalyseerd worden. De genres van de toneelstukken zijn een komedie en een tragedie. Toneel is een belangrijke bron omdat het een breed publiek aansprak, en de populariteit aan te tonen is door te achterhalen hoe vaak het stuk gespeeld werd en hoe het in de kritieken onthaald werd. Als een stuk goed onthaald werd, kan het meer inzicht geven in wat belangrijk geacht werd in een maatschappij. Hoewel het twee niet vergelijkbare genres zijn zal vooral gefocust worden op de inhoud en diens politieke boodschap. Op deze manier laat het zien dat meerdere genres binnen drama zich lenen voor politieke inhoud. Wederom zal gekeken worden naar de thema's in de toneelstukken en zullen deze in een context geplaatst worden.

Het derde hoofdstuk zal gaan over de gedichten en toneelstukken in relatie tot de politieke situatie in Engeland. De analyses van de gedichten en toneelstukken zullen besproken worden aan de hand van de thema's en inhoud van de gedichten, de chronologie en de invloed van patronage. Patronage mag niet onderbelicht blijven in dit onderzoek omdat het een veelvoorkomend fenomeen was in de dichterswereld. In de conclusie zal tenslotte een antwoord geformuleerd worden op de onderzoeksvraag met de bevindingen die in het derde hoofdstuk zijn geconcludeerd. Voor ik met een antwoord zal komen op deze vraag zal ik eerst echter de algemene context uitlijnen over de houding van literatuurwetenschappers tegenover de literatuur in de jaren 1690 in Engeland.

Hoofdstuk 1: Context

Voor literatuurwetenschappers is het vanzelfsprekend dat voor het echt begrijpen van een literair werk grondige kennis van de context nodig is en dat er vaak veel meer informatie achter een tekst schuilt. In eerste instantie lijkt dit ook voor historici een logische redenatie maar het is opmerkelijk dat toneel en poëzie zelden als middel voor historisch onderzoek gebruikt worden. Deze invalshoek is naar mijn mening juist wel belangrijk omdat er uit literatuur, waarmee ik vooral wil toespitsen op toneel en non-dramatische poëzie, erg veel politieke informatie gehaald kan worden. Het voordeel van historici ten opzichte van literatuurwetenschappers is dat zij niet moeten letten op literaire kwaliteit, en zich juist alleen kunnen focussen op de achterliggende

gedachte van een stuk. Door naar theater en poëzie te kijken als politiek medium in plaats van slechts amusement uit een bepaalde tijd kan deze bronsoort erg nuttig zijn voor historici.

1.1 Politieke poëzie

De Nieuw Zeelandse historicus John Pocock geeft in zijn hoofdstuk 'Texts as Events' uit het boek *Politics of Discourse* van de literatuurwetenschappers Kevin Sharpe en Steven Zwicker over de relatie tussen tekst en context meer uitleg. Hij legt uit waar historici aan moeten denken voor ze een tekst in een historische context plaatsen. Volgens Pocock is de manier om te weten wat voor boodschap de auteur van een tekst wilde overbrengen op het moment dat hij de tekst schreef, niet door proberen te achterhalen wat de auteur ervoer toen hij schreef.⁷ Er moet dus ten eerste altijd vanuit gegaan worden dat het nooit de bedoeling is van een auteur om materiaal te leveren voor historici in de toekomst. Het is dus nodig om een tekst en auteur te situeren in zijn context om een literaire tekst als historische gebeurtenis te kunnen plaatsen.⁸ Eens de informatie gekend is rond de auteur is de volgende stap het stroomlijnen van alle informatie en dus hoe de context geconstrueerd moet worden. Voor Pocock is de meest gangbare manier om dit probleem aan te pakken door te kijken naar de taal. Met taal bedoelt hij bepaalde idiomen en stijlfiguren uit de taal waarin het stuk geschreven is die laten zien waar de auteur zich mee bezig hield.⁹ Het probleem echter is dat het niet altijd mogelijk is om deze idiomen te weten en dat ook grondige kennis van de taal uit die periode nodig is, en er het gevaar is van anachronisme.¹⁰ Hiernaast is taal ook een lastig uitgangspunt omdat een auteur niet eerst een reeks aan intenties verzamelde om deze vervolgens te verwoorden.¹¹ Hoewel hij de moeilijkheden van een taal inziet, is hij toch van mening dat taal de matrix is en dat het in een historische context plaatsen van een tekst vooral draait om geschiedenis van de taal.¹²

Dit onderzoek zal echter gaan over poëzie en drama in politieke context, waar de kwestie taal *an sich* van minder belang is. Het is moeilijk om te weten wat een auteur met een gedicht wilde bereiken. De vraag rijst of het slechts voor persoonlijke doeleinden geschreven is of dat er ook tijdloze en universele maatschappelijke zorgen in verweven zijn die de details in het gedicht van

⁷ J. Pocock, 'Texts as Events', in: Steven Zwicker (red.), *Politics of Discourse. The Literature and History of Seventeenth-Century England*, (California 1987), p. 23.

⁸ Pocock, 'Texts as Events', p. 24.

⁹ Pocock, 'Texts as Events', p. 25.

¹⁰ Pocock, 'Texts as Events', p. 30.

¹¹ Pocock, 'Texts as Events', p. 24.

¹² Pocock, 'Texts as Events', p. 29-32.

minder belang maken.¹³ Het begrip *politieke poëzie* bestaat binnen de literatuurwetenschap wel, maar wordt vaak voorzichtig benaderd. Voor de literatuurwetenschapper McKeon is het probleem wat betreft politieke poëzie welke gedichten er wél bij dit omstreden genre horen en welke niet.¹⁴ Volgens vele literatuurwetenschappers is een voorwaarde voor poëzie dat het poëtisch is omdat het de gewone alledaagse zaken overstijgt.¹⁵ Alle andere stukken die dat niet zijn behoren tot historische werken. Het politiek lezen van een gedicht wordt vaak door literatuurwetenschappers geweerd omdat het niet genoeg recht doet aan de poëtische intenties van een auteur.¹⁶ Hierop spreken de literatuurwetenschappers in kwestie zich tegen door toch van mening te zijn dat er een balans tussen non-politieke en politieke waarden te vinden is in elk gedicht.¹⁷ Deze balans vinden is vaak het dilemma voor een literatuurwetenschapper. Dit probleem geldt niet voor historici omdat zij geen rekening hoeven te houden met de poëtische waarden van een gedicht.

De literatuur die in deze scriptie besproken zal worden is geschreven in de periode onder de regering van Willem III in Engeland. De meningen over de regering van Willem III waren erg verdeeld en hier werd ook in de eind zeventiende-eeuwse literatuur aandacht aan besteed. Toch is het opmerkelijk dat hier totaal geen aandacht aan besteed is door literatuurwetenschappers. De Engelse literatuur uit midden- zeventiende en begin achttiende eeuw is binnen de literatuurwetenschap ingedeeld in twee periodes: de *Restoration Period* en de *Augustan Age*. Hiertussen valt eigenlijk de periode 1688 tot 1702 die soms onder de *Restoration Period* wordt geschaard en soms onder de *Augustan Age*. Voor ik de vraag probeer te beantwoorden waarom deze periode van 1688 tot 1702 zo genegeerd is door literatuurwetenschappers wil ik eerst de twee verschillende periodes en hun kenmerken uitleggen.

1.2 De *Restoration Period* en de *Augustan Age*

De *Restoration Period* is de periode onder koning Karel II en diens opvolger Jacobus II. Deze periode wordt de Restauratieperiode genoemd omdat na de burgeroorlog het koningschap in Engeland hersteld werd en Karel II de troon besteeg. De periode wordt vooral gekenmerkt door

¹³ M. McKeon, *Politics and Poetry in Restoration England*, p. 4.

¹⁴ McKeon, *Politics and Poetry in Restoration England*, p.3-5

¹⁵ McKeon, *Politics and Poetry in Restoration England*, p.4.

¹⁶ McKeon, *Politics and Poetry in Restoration England*, p.5.

¹⁷ McKeon, *Politics and Poetry in Restoration England*, p 5-6.

de herintroductie van drama.¹⁸ In de periode van Cromwell werd theater gezien als immoreel maar toen Karel II weer aan de macht kwam werd theater weer toegestaan. Drama kende veel innovaties en het meest vernieuwend was de introductie van actrices op het toneel.¹⁹ Het genre tragedie was al een gevestigd genre uit de Renaissanceperiode, maar in de Restauratieperiode werd er gezocht naar een contemporain model.²⁰ De schrijvers haalden inspiratie uit Frankrijk die veel geweldlozer waren dan de Engelse tragedies.²¹ Stukken van Shakespeare en Fletcher waren nog steeds populair en werden vooral aangepast zodat ze minder gewelddadig werden met een eenvoudig plot.²² Een nieuw genre dat van invloed was op de vernieuwde tragedie was heroïsch drama. Dit genre hield in dat de stukken naast tragisch ook episch waren.²³ Samen met een vaste rijmsoort - de jambische pentameters- speelden de stukken zich af op exotische locaties.²⁴ Ondanks de verre locaties draaiden de stukken, net als tragedies, om politieke kwesties in de zeventiende eeuw.²⁵ De meest bekende schrijver binnen het genre heroïsch drama was John Dryden, maar het genre was echter van korte duur populair omdat het erg veel bekritiseerd werd.²⁶ De meest bekende kritiek op het genre was het satirisch toneelstuk *The Rehearsal* (1671) dat het taalgebruik en de uitgebreide ontknopingen van Drydens heroïsche toneelstukken persifleerde.²⁷ Uiteindelijk besloot Dryden geen toneelstukken meer in rijm te schrijven²⁸ en vrij snel werd het genre heroïsch drama niet meer gebruikt.²⁹ Een ander nieuw genre dat wel stand hield was komedie. De hoofdzaken binnen komedie waren satire van maatschappelijke kwesties waardoor de stukken een goed inzicht in de ideologieën van een bepaalde tijd geven.³⁰ Enkele bekende schrijvers uit de Restauratieperiode waren John Dryden, John Milton, Andrew Marvell en William Congreve.

¹⁸ J. Marsden, 'Restoration Drama', *The Oxford Encyclopedia of British Literature online*, (red.) David Scott Kastan, < <http://www.oxford-britishliterature.com.proxy.library.uu.nl/entry?entry=t198.e0392&srn=1&ssid=911178026>>, laatst bezocht 16 december 2010, par. 1.

¹⁹ Marsden, 'Restoration Drama', par. 6.

²⁰ Marsden, 'Restoration Drama', par. 18.

²¹ Marsden, 'Restoration Drama', par. 19.

²² Marsden, 'Restoration Drama', par. 18.

²³ Marsden, 'Restoration Drama', par. 8.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Marsden, 'Restoration Drama', par. 10.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Marsden, 'Restoration Drama', par. 10: In de proloog van Drydens *Aureng-Zebe* (1676), zegt Dryden dat 'he grows weary of his long-lov'd Mistress, Rhyme'.

²⁹ Marsden, 'Restoration Drama', par. 10.

³⁰ Ibidem.

De literaire periode die hierop volgt wordt de *Augustan Age* of *Neoclassicism* genoemd. Kenmerken van deze periode zijn dat veel schrijvers een vernieuwde interesse kregen in de klassieke periode. Auteurs probeerden de stijlkenmerken van klassieke poëzie toe te passen in hun poëzie en levensstijl.³¹ Het gevolg hiervan is dat de vaak frivole gedichten en toneelstukken uit de Restauratieperiode vervuld werden voor imitaties van klassieke schrijvers, zowel ritmisch als inhoudelijk. Aan de andere kant probeerden schrijvers klassieke auteurs te imiteren maar gaven hier toch een eigen inhoudelijke interpretatie aan.³² In deze periode floreerde de satire die zich steeds meer vertakte in verschillende subgenres zoals de *mock-heroic*, de *tragic satire* en de *complex mock-heroic* waarin veel commentaar werd geleverd op de maatschappij.³³ Grote auteurs uit de *Augustan Age* waren ondermeer Alexander Pope, Jonathan Swift en Thomas Gray.

1.3. Literatuur en de Glorieuze Revolutie

Het is duidelijk dat deze twee periodes van grote waarde zijn voor het Engels literair canon maar de vraag blijft toch waarom de periode van 1688-1702 niet expliciet opgenomen is in het canon. Zwicker geeft in zijn boek *Lines of Authority* hier een verklaring voor. De literatuurwetenschapper heeft meerdere redenen voor het literair stilzwijgen van deze periode dat volgens hem meer over de Glorieuze Revolutie zelf naar voren brengt. Volgens Zwicker zou het logisch zijn dat de Revolutie met veel hulde door poëzie en theater ontvangen werd, maar dit gebeurde volgens de literatuurwetenschapper niet.³⁴ De reden hiervoor is dat volgens hem de Revolutie slechts door enkele hoge politici in gang was gezet. Er kwam een buitenlandse prins op de troon die met behulp van God het Engelse volk kwam redden van de absolutistische katholieken. De Revolutie werd geweldloos ervaren en kwam van bovenaf, de bevolking zelf had er niet veel mee te maken waardoor ze passief bleef.³⁵ In plaats van huldigheden was volgens hem het grootste werk uit deze periode Drydens *Don Sebastian* uit 1690, een toneelstuk dat zich volledig tegen de regering van Willem III keert. Zwicker wijt de literaire achteruitgang na 1688 ten eerste aan de patronage die veranderde met de Glorieuze Revolutie door de vlucht van

³¹ J. Hunter, 'Neoclassicism', *The Oxford Encyclopedia of British Literature online*, (red.) David Scott Kastan, <<http://www.oxfordbritishliterature.com.proxy.library.uu.nl/entry?entry=t198.e0342&srn=2&ssid=896632887#FI RSTHIT>>, laatst bezocht 17 december 2010, par. 2.

³² Hunter, 'Neoclassicism', par. 12

³³ I. Jack, *Augustan Satire. Intention and Idiom in English Poetry 1660-1750*, (Oxford 1970), p. 1, 43, 77, 135.

³⁴ Zwicker, *Lines of Authority*, p. 174.

³⁵ Zwicker, *Lines of Authority*, p. 178.

Jacobus II. Tijdens de Restauratieperiode draaide de patronage vooral om het hof en de kunst,³⁶ maar met het vertrekken van Jacobus II werd er veel meer nadruk op politiek gelegd. Hoewel de meeste patronage in dezelfde handen bleef werd politieke poëzie populairder omdat de partijstrijd verscherpte.³⁷ Het gevolg hiervan was dan volgens Zwicker dat de literatuur kwalitatief achteruit ging.³⁸ De literatuurwetenschapper neemt ten tweede duidelijk de *Whig-interpretation* aan want hij zegt dat de revolutie zelf geweldloos is verlopen en dat de Jacobieten passief bleven;³⁹ dit stelt hij in verband met de literatuur die tegen de regering gericht was die, vooral de formele satire, met de revolutie zijn complexiteit verloor.⁴⁰

De theorie van Zwicker is duidelijk vanuit literair oogpunt geschreven. Onder historici heerst de discussie over de aard van de Revolutie, dat de politiek in deze periode juist wel erg polemisch was en niet zo stilzwijgend als Zwicker wil laten blijken. In de tijd van Willem III bestond het parlement uit de Whigs en de Tories. De partijen kwamen op in het begin van de jaren 1680 en kregen na 1689 steeds meer vaste vorm. Over het algemeen worden de Tories volgens de historicus Craig Rose gezien als de conservatieve partij die achter de koning stond.⁴¹ De Tories steunden Karel II en diens broer Jacobus II en worden geassocieerd met de behoudende landadel. De Whigs echter waren al die tijd de oppositiepartij en wilden de macht van de kroon tot een minimum brengen.⁴² Rose geeft als voorbeeld dat de Whigs in de ogen van de Tories rebellen waren die de Anglicaanse Kerk en de Kroon omver wilden werpen.⁴³ De Whigs beschuldigden de Tories ervan dat zij zelf net als Jacobus II naar het katholicisme neigden.⁴⁴ De Tories noemden zichzelf echter de Church Party en zagen zichzelf juist als de Anglicaans partij.⁴⁵

De komst van Willem III verscherpte de tegenstellingen tussen de Tories en de Whigs. De Tories en de Whigs hadden een eigen visie op het koningschap van Willem III. De Tories wilden Willem III wel *de facto* erkennen als koning maar niet *de jure* en werden door Whigs ervan beschuldigd dat ze nog steeds sympathie voor de Stuarts hadden.⁴⁶ Deze sympathie kon ook de bovenhand krijgen en ontwikkelde zich tot een politieke stroming: het Jacobitisme. De Whigs

³⁶ Zwicker, *Lines of Authority*, p. 176.

³⁷ Zwicker, *Lines of Authority*, p. 176.

³⁸ Ibidem

³⁹ Zwicker, *Lines of Authority*, p. 177.

⁴⁰ Zwicker, *Lines of Authority*, p. 181.

⁴¹ C. Rose, *England in the 1690s, Revolution, Religion and War* (Oxford 1999), p. 65.

⁴² Ibidem.

⁴³ Rose, *England in the 1690s*, p. 66.

⁴⁴ Rose, *England in the 1690s*, p. 68,70.

⁴⁵ Rose, *England in the 1690s*, p. 70.

⁴⁶ Rose, *England in the 1690s*, p. 69, 72.

daarentegen zagen de komst van Willem als een triomf en de Revolutie als hun revolutie.⁴⁷

Hoewel de regering aanvankelijk vooral uit Whigs bestond wilde de koning niet alleen Whigs in het parlement omdat hij volgens Craig bang was dat de Tories over zouden lopen naar Jacobus II.⁴⁸ Hiernaast had hij een interne eenheid nodig voor het voeren van de Negenjarige Oorlog. De Whigs reageerden verontwaardigd op de Tories die hoge functies kregen en de strijd om de meerderheid binnen het parlement werd belangrijker dan de oorlog.⁴⁹ Binnen de Whig partij ontstond er uiteindelijk een splitsing tussen de *Court Whigs* en de *Country Whigs*. De *Court Whigs* steunden de koning terwijl de *Country Whigs* terug wilden naar de oude Whig-waarden die vooral inhielden dat de macht van de vorst zo klein mogelijk moest blijven.⁵⁰

De standpunten die de Tories en de Whigs hadden komen terug via thema's die centraal staan in de poëzie en drama. De thema's zullen vooral gaan over de visies die de partijen hadden ten opzichte van de regering van Willem III. Een van de thema's is troonsopvolgingskwestie. Van Tory gedichten kan verwacht worden dat deze kwestie in negatief daglicht zal komen en van Whig auteurs zal Willem III waarschijnlijk als rechtmatige kandidaat naar voren gebracht worden. Een ander thema dat verbonden is met de troonsopvolgingskwestie waar op gelet zal worden is de legitimiteit van Willem III. Hiernaast zijn andere thema's mogelijk de Negenjarige Oorlog, figuren uit de tegenovergestelde partij en de xenofobie tegenover Willem III en diens buitenlandse handlangers.

1.4. Dichters

Ik heb gekozen om een selectie te maken van auteurs op basis van hun gekende politieke voorkeur om de mogelijke partijstrijd meer naar voren te brengen. Aan de Whig-zijde enerzijds de auteurs Daniel Defoe, Charles Blount en Thomas Shadwell, en aan de Tory-zijde John Dryden, Arthur Maynwaring en John Grobham Howe. De auteurs die behandeld worden zijn op het eerste oog duidelijk in te delen in de twee verschillende politieke partijen. Veel auteurs hadden een duidelijke politieke voorkeur. Sommige schrijvers bleven loyaal aan hun politieke voorkeur, maar anderen veranderden na verloop van tijd van standpunt. Alvorens de gedichten van deze dichters en toneelstukken te analyseren is het nuttig om de achtergrond van de auteurs te kennen zodat de gedichten en de toneelstukken beter in hun context geplaatst en begrepen kunnen worden.

⁴⁷ Rose, *England in the 1690s*, p. 70.

⁴⁸ Rose, *England in the 1690s*, p. 71.

⁴⁹ Rose, *England in the 1690s*, p. 75.

⁵⁰ Rose, *England in the 1690s*, p. 82, 89,95.

Daniel Defoe (1660?-1731) was een schrijver en een zakenman. Hoewel hij eerst opgeleid was om dominee te worden besloot hij in 1681 zijn vader op te volgen in handel en het politieke leven in de stad.⁵¹ Defoe was non-confirmist en was zijn leven lang een actief aanhanger van godsdienstvrijheid en vrijheid van de pers. In juni 1685 was hij betrokken bij de rebellie van Monmouth en in 1686 begon hij met het schrijven van politieke essays.⁵² Defoe begon eerst een carrière als zakenman in het exporteren van onder andere wijn, tabak en civet katten. Deze carrière bleek onsuccesvol en hij werd in 1692 failliet verklaard. Hierop werd hij boekhouder van mensen die in contact stonden met Willem III en rond 1697 begon Defoe te schrijven als beroep.⁵³ Hij schreef aanvankelijk vooral pamfletten ter verdediging van Willem III van wie hij een groot bewonderaar was.⁵⁴ Hiernaast bracht hij ook gedichten uit zoals het populaire satirische gedicht *The True-Born Englishman*, dat in 1700 uitkwam en zijn reputatie als belangrijke dichter bevestigde.⁵⁵ Naast de gedichten die pro-Willem III en diens regering waren en zijn liberale kijk op de maatschappij, waaruit op te maken is dat Defoe qua politieke voorkeur de Whigs koos, schreef hij ook een aantal gedichten die godsdienstvrijheid en de vrijheid van pers propageerden. De carrière van Defoe als schrijver kwam echter na de dood van Willem III echt op en hij ontwikkelde zich later tot een schrijver van fictie. Defoe bleef schrijven tot zijn dood.⁵⁶ In 1731 stierf Defoe na een beroerte.⁵⁷ Hoewel Defoe in zijn tijd niet geroemd werd om zijn schrijfstijl kende hij toch erg veel populariteit met zijn romans, essays en gedichten en had hij veel invloed op zijn latere mede romanschrijvers.

Charles Blount (1654-1693) was een filosoof en schrijver. Blount was niet naar de universiteit gegaan, maar kreeg thuis les van zijn vader die geloofde dat de universiteit mensen corrumpeerde.⁵⁸ Blounts politieke voorkeur was al vroeg aan de Whigzijde toen hij zich in 1678 aansloot bij de *Green Ribbon Club*, een politieke groep voor Whig-activisten en propagandisten.⁵⁹ In 1679 schreef hij onder de pseudoniem Junius Brutus een Whig-pamflet, *An Appeal from the Country to the City* waarin hij de *Popish Plot* voor reëel beschouwde en

⁵¹ P. Bacscheider, 'Daniel Defoe (1660?-1731), writer and businessman', *Oxford Dictionary of National Biography*, (Oxford online, 2004), <<http://www.oxforddnb.com.proxy.library.uu.nl/view/article/7421>>, laatst bezocht op 16 januari 2011, par. 1.

⁵² Bacscheider, par. 2.

⁵³ Bacscheider, par. 3.

⁵⁴ Bacscheider, par.4.

⁵⁵ Ibidem

⁵⁶ Bacscheider, par. 44.

⁵⁷ Bacscheider, par. 45.

⁵⁸ D. Pfanner, 'Charles Blount (1654-1693), Freethinker and Author', *Oxford Dictionary of National Biography*, (Oxford online, 2004), <<http://www.oxforddnb.com.proxy.library.uu.nl/view/article/2684>> laatst bezocht op 2 januari 2011, par. 1.

⁵⁹ Pfanner, 'Charles Blount', par. 2.

waarschuwde voor het gevaar als de katholieken het stadsbestuur van Londen over zouden nemen.⁶⁰ Veel later, in 1693 schreef Blount anoniem een pamflet dat koning Willem III en Maria neerzette als veroveraars van Engeland. Het stuk *King William and Queen Mary Conquerors* verdedigde het feit dat Willem en Maria recht hadden op de troon omdat zij deze veroverd hadden, en naar de theorie van Hobbes, dat onderdanen zich moeten overgeven aan leiders die hen kunnen beschermen, ook als de troon via verovering is bemachtigd. Het stuk was echter erg gematigd omdat verovering slechts onder enkele omstandigheden mogelijk was en dat de veroveraar geen absolute macht mocht uitoefenen over zijn onderdanen.⁶¹ Het pamflet ontlokte veel discussie in het parlement, en uiteindelijk werd geconcludeerd dat het pamflet ‘inconsistent [was] with the Principles on which this Government is founded.’⁶² Blount was sterk beïnvloed door Hobbes en in veel pamfletten van Blount zijn er verwijzingen naar de theorieën van Hobbes, maar ook Montaigne.⁶³ Charles Blount had geen politieke functie maar was wel een overtuigd Whig. Blount stierf in 1693 nadat hij zelfmoord had gepleegd.⁶⁴

Thomas Shadwell (1640?- 1692) was de *poet laureate* aan het hof van Willem III. In 1688 volgde hij de Jacobitische John Dryden op. Shadwell was opgegroeid in Ierland en hoewel hij naar Cambridge ging had hij geen diploma behaald.⁶⁵ Hij werkte vooral als toneelschrijver en paste toneelstukken aan. Hij was muzikaal geschoold en gebruikte dit in toneelstukken, zo had hij Dryden’s aangepaste versie van *The Tempest* in een semi-opera gevormd dat erg veel succes kreeg.⁶⁶ Aanvankelijk werkten Dryden en Shadwell samen aan toneelstukken en keken zij deze voor elkaar na. In 1674 echter raakten de twee schrijvers in onenigheid over wat drama en komedie inhield. Voor Shadwell moest ook komedie een morele instructieve waarde hebben terwijl Dryden van mening was dat het slechts tot amusement behoorde.⁶⁷ Via hun toneelstukken gaven zij steeds meer kritiek op elkaar, met als beroemdste voorbeeld Dryden’s *MacFlecknoe* dat een satire is op Shadwell. Naast de tegenstellingen op dramatisch gebied waren ze ook politiek tegengesteld. Shadwell was lid van de Whig-propaganda-club de *Green Ribbon Club* en publiceerde erg controversiële anti-katholieke pamfletten die zo controversieel waren dat hij tot

⁶⁰ Pfanner, ‘Charles Blount’, par. 4.

⁶¹ Pfanner, ‘Charles Blount’, par. 6.

⁶² Ibidem.

⁶³ Pfanner, ‘Charles Blount’, par. 2.

⁶⁴ Pfanner, ‘Charles Blount’, par. 8.

⁶⁵ K. Bennett, ‘Thomas Shadwell (c.1640–1692), playwright and poet’, *Oxford Dictionary of National Biography*, (Oxford online, 2004), <<http://www.oxforddnb.com.proxy.library.uu.nl/view/article/25195>> laatst bezocht op 14 december 2010, par. 2.

⁶⁶ Bennett, ‘Thomas Shadwell’, par. 8.

⁶⁷ Bennett, ‘Thomas Shadwell’, par. 9.

1688 een verbod kreeg op toneelschrijven.⁶⁸ Dryden, als leidende Tory dichter en Shadwell als leidende Whig dichter hadden dus ook op politiek gebied veel onenigheid waardoor zij veel satires over elkaar schreven. In 1688 schreef Shadwell het toneelstuk *The Squire of Alsatia* en kreeg hiermee zoveel succes dat hij de nieuwe hofdichter werd en hiermee Dryden verving.⁶⁹ Shadwell stierf echter al in 1692 aan een overdosis aan opium. De werken van Shadwell zijn lange tijd onderbelicht gebleven maar sinds de jaren 1990 krijgen zijn stukken steeds meer aandacht.⁷⁰

John Dryden (1631-1700) was een Engelse schrijver en zelf sterk aanhanger van Jacobus II. Onder Jacobus II was hij de hofdichter en hij was zelf bekeerd tot het Rooms Katholicisme. In 1687 schreef hij het gedicht *The Hind and the Panther* waarin doormiddel van een fabel het katholicisme naar voren komt als verheven boven het anglicanisme. Het gedicht heeft veel reacties gekregen waaronder van de Whig Matthew Prior die met de satire *The Hind and the Panther transvers'd*, *The City Mouse and the Country Mouse* felle kritiek gaf op het werk van Dryden. Toen Willem III aan de macht kwam in 1688 werd John Dryden ontslagen als hofdichter. Een jaar later verscheen het toneelstuk *Don Sebastian* dat eigenlijk vooral over Jacobus II gaat en waarin de regering van Willem III fel bekritiseerd wordt. Het werk *Don Sebastian* wordt onder literatuurwetenschappers gezien als het belangrijkste, en enig echt literair werk uit de periode van de Glorieuze Revolutie.⁷¹ John Dryden was vooral een schrijver van non-dramatische poëzie:⁷² poëzie die over maatschappelijke zaken gaat. Dryden wordt door literatuurwetenschappers beschouwd als een van de grootste schrijvers uit de zeventiende eeuw: als criticus en vertaler maakte hij veel klassieke werken toegankelijk voor de lezende bevolking die geen klassieke talen kenden.⁷³ Dryden bleef heel zijn leven schrijven tot zijn dood in 1700.

Arthur Maynwaring (1668-1712) was een Engelse politicus en schrijver. Via zijn familieleden kwam hij in aanraking met het Jacobitisme en werd hij overtuigd Tory.⁷⁴ Zijn satire en kritiek op de regering van Willem III *Tarquin and Tullia* kwam uit in 1689 en was oorspronkelijk gewijd

⁶⁸ Bennett, 'Thomas Shadwell', par. 12.

⁶⁹ Bennett, 'Thomas Shadwell', par.13.

⁷⁰ Bennett, 'Thomas Shadwell', par.16.

⁷¹ Zwicker, *Lines of Authority*, p.175.

⁷² L. Lipking en James Noggle, 'John Dryden', *Anthology of English Literature, part 1*, (red.) Stephen Greenblatt (New York 2006), p. 2083.

⁷³ Lipking, 'John Dryden', p. 2084.

⁷⁴ H. Snyder, 'Arthur Maynwaring' (1668–1712)', *Oxford Dictionary of National Biography*, (Oxford online 2004); <<http://www.oxforddnb.com/view/article/17809>> laatst bezocht op 14 december 2010, par. 1.

aan John Dryden maar toen de ware auteur bekend werd kreeg Maynwaring veel lof.⁷⁵ Toen hij in 1690 echter rechten ging studeren raakte hij via de graaf van Cholmondeley bevriend met de leidende Whigs en stapte langzamerhand over naar de Whig-zijde.⁷⁶ Hoewel hij het grootste deel van zijn leven zich aan de Whig- principes hield, is het stuk *Tarquin and Tullia* van nuttige waarde omdat er veel waarden waar de Tories zich aan hechtten naar voren komen. Verder was dit gedicht zijn grootste literaire werk tijdens de regering van Willem III. Hoewel Maynwaring niet veel gedichten geschreven had, was zijn invloed op schrijvers en politici erg groot. Hij promoveerde de toneelschrijver William Congreve, de schrijver Richard Steele, Robert Walpole, en nog meer acteurs, schrijvers en kleinere politici.⁷⁷

John Grobham Howe (1657-1722) was een Engelse politicus. In 1689 betrad hij het *Convention Parliament* voor Cirencester en werd bekend om zijn welbespraaktheid.⁷⁸ Zijn steun aan de Revolutie, die erg Whig-achtig was, zorgde ervoor dat hij vice-schatmeester werd van het huishouden van koningin Maria. Hoewel hij in zijn beginjaren duidelijk Whig gezind was, had hij erg veel kritiek op de ministers lord Camarthen en Halifax die geassocieerd werden met de regering van Jacobus II.⁷⁹ In 1692 werd Howe ontslagen omdat hij betrokken was bij de oppositie tegen de regering die de maritieme campagnes tegen Frankrijk verkeerd had afgehandeld. Vanaf zijn ontslag keerde Howe zich fel tegen de regering, liet hij zijn Whig-principes varen en werd hij fervent Tory.⁸⁰ Howe stond bekend om zijn satires en retoriek maar ook om zijn onvoorspelbare en impulsieve karakter.⁸¹ De politicus was zo controversieel dat hij zich in 1696 tegen de regering keerde over de veroordeling van John Fenwick, de hoofdsamenzweerder van de opgedoekte moordaanslag op koning Willem III, maar er was nooit een echte aanname dat Howe een Jacobiet was.⁸² Howe verloor bij de verkiezingen in 1701 door zijn tactloze karakter maar na de dood van Willem III kreeg hij weer een zetel in het parlement. Onder koningin Anne kreeg hij de functie van betaalmester van de troepen,⁸³ en in zijn latere jaren werd hij gehuldigd als een 'true patriot'.⁸⁴ Howe stierf in 1722 aan een ziekte. Hoewel zijn

⁷⁵ H. Snyder, 'Arthur Maynwaring', par. 1.

⁷⁶ Ibidem.

⁷⁷ Snyder, 'Arthur Maynwaring', par. 8.

⁷⁸ A. Hanham, 'John Grobham Howe (1657-1722), politician', *Oxford Dictionary of National Biography*, (Oxford online 2004), < <http://www.oxforddnb.com.proxy.library.uu.nl/view/article/13958> >, laatst bezocht op 13 december 2010, par. 3.

⁷⁹ Ibidem.

⁸⁰ Hanham, 'John Grobham Howe', par. 4.

⁸¹ Ibidem.

⁸² Hanham, 'John Grobham Howe', par. 5.

⁸³ Hanham, 'John Grobham Howe', par. 7.

⁸⁴ Hanham, 'John Grobham Howe', par. 8.

voornaamste bezigheid politicus was, zijn de gedichten van Howe erg controversieel tegenover de Whig-regering van Willem III en daarom nuttig omdat er veel Tory-aspecten naar voren komen in zijn gedichten.

De gedichten die in hoofdstuk twee besproken zullen worden zijn onderling verdeeld in twee categorieën. De ene categorie gaat over Whig-poëzie en de andere over Tory-poëzie, hiernaast gaan twee casussen specifiek over Willem III en Jacobus II, en daarbij gepaard de troonsopvolgingskwesie, waardoor er een beter beeld gevormd kan worden van wat de Tories en de Whigs vonden over deze zaken. De andere twee casussen zijn meer algemeen over de regering, waarin kritiek wordt geleverd op de regering of wordt gehuldigd. Op deze manier is er mogelijk een partijstrijd aan te tonen. De toneelstukken van Shadwell en Dryden zijn het stuk waar Shadwell *poet laureate* mee werd en van Dryden het werk dat wel door literatuurwetenschappers gewaardeerd wordt, en omdat het de regering van Willem III gedetailleerd bekritiseert.

Hoofdstuk 2: casussen, Whig- and Toryliterature

In dit hoofdstuk zal een selectie van gedichten en twee toneelstukken nader worden bekeken. De gedichten zijn van verschillende Engelse dichters die een bepaald standpunt innamen wat betreft de nieuwe regering van Willem III en de acties van de koning zelf. Binnen gedichten is het opmerkelijk dat het in feite vooral over de koning Willem III gaat, eerder dan de regering zelf. Toch is het nuttig deze gedichten te bekijken omdat indirect er toch kritiek geleverd wordt op de andere partij en ook de waarden waar de partij voor stond toch naar voren gehaald kunnen worden. In toneelstukken is er meer ruimte om kritiek te leveren en is de kritiek dan ook meer direct op de regering en op politieke figuren. De standpunten zijn te verdelen tussen de twee fracties uit de periode van de jaren 1690. Het hoofdstuk zal dan ook aan de hand van deze twee partijen ingedeeld worden.

2.1. Poëzie

2.1.1 Whig-Poetry

2.1.1a. *A Dialogue between King William and the Late King James on the Banks of the Boyne the Day Before the Battle*

Het eerste gedicht geschreven door een Whig-auteur is een gedicht van Charles Blount. Charles Blount was vooral een auteur en filosoof met een Whig voorkeur die hij al lang voor de

troonsopvolging van Willem III had. Toen Willem aan de macht kwam sloot Blount zich achter diens regering en het gedicht *A Dialogue between King William and the Late King James on the Banks of the Boyne the Day Before the Battle* uit 1690 illustreert zijn steun aan de nieuwe koning. Het gedicht verscheen in hetzelfde jaar dat de veldslag bij de Boyne plaatsvond maar speelt zich af voor deze slag. *A Dialogue between King William and the Late King James* is een korte dialoog tussen koning Willem III en Jacobus II die praten over de troonsbestijging van Willem III.

Concreet geven de twee koningen in het gedicht elkaar argumenten waarom de macht van Willem III wel of niet legitiem is. De legitimiteit van Willem III is dan ook het hoofdthema van dit gedicht. Het gedicht begint met de kant van koning Jacobus die zijn recht op de troon verdedigt, en de claim op de troon van Willem weerlegt die hij enkel via zijn eigen dochter Maria zou kunnen krijgen. Jacobus erkent dat zijn dochter Maria recht heeft op de troon maar vindt dat Willem Jacobus zelf niet erkent: ‘[y]our love for her appear in that to me, You praise the Fruit and yet cut down the tree.’⁸⁵ De fictieve Jacobus legt veel nadruk op het verwantschap dat zij hebben en impliceert met de woorden ‘[t]hat crime Rome blushed to punish, you pursue;⁸⁶ Make it your glory and your conscience too’,⁸⁷ dat Willem via overwinning de troon alleen kan krijgen. Willem geeft hier antwoord op met ‘I took but up that crown you durst not wear, And am no less your conqueror than heir.’⁸⁸ Hiernaast wordt ook het katholicisme van Jacobus aangehaald als reden waarom de macht van Willem III legitiem is, een regel die dit erg goed impliceert is ‘[i]f right divine does e’er to crowns belong, they lose that right when once the kings do wrong.’⁸⁹ Verder wordt Willem als bevrijder van het volk neergezet. Met de woorden ‘[f]or he who could protect, and conquest bring, was from a captain ripened to a king’⁹⁰ komt naar voren dat Blount vond dat Willem III echter wel gezien kan worden als een veroveraar in tegenstelling tot wat de Whigs propageerden. Verder is de troon Willem’s goddelijk recht als hij verkozen is door het volk: ‘[t]hus they the People’s safety made their choice, and Heaven confirmed it by the People’s voice.’⁹¹

⁸⁵ C. Blount, *A Dialogue between William and the Late King James* (Londen 1690), r.17.

⁸⁶ Met ‘Crime’ wordt volgens de *Anthologie* vadermoord bedoeld.

⁸⁷ Blount, *A Dialogue*, r. 12-13.

⁸⁸ Blount, *A Dialogue*, r. 18-19.

⁸⁹ Blount, *A Dialogue*, r. 20.

⁹⁰ Blount, *A Dialogue*, r. 47-48.

⁹¹ Blount, *A Dialogue*, r. 50-51.

De thema's komen sterk overeen met de standpunten van de Whigs. De koning wordt gelegitimeerd als een bevrijder van het Engelse volk van de Fransgezinde katholieke Jacobus III; deze gedachte komt goed naar voren met de zin '[w]hen you to France and priests the laws betrayed.'⁹² Het gedicht is erg propagandistisch ten aanzien van het koningschap van Willem maar in het gedicht komen toch ook via de stem van Jacobus II de Tory visies naar voren. De thema's die in dit gedicht voorkomen zijn de legitimatie van het koningschap van Willem III en de troonsopvolgingskwestie. Hoewel de titel een directe verwijzing is naar de veldslag wordt de slag alleen gebruikt als een setting of situering en het gedicht is niet een actieve herdenking aan deze slag. Deze setting is wel van betekenis voor de Whigs. Voor de Whigs was de Ierse expeditie volgens Rose een doorn in het oog. Ze zagen de expeditie namelijk als een complot van de Tories die, in de afwezigheid van Willem, ervoor zouden zorgen dat Engeland omvergeworpen zou worden.⁹³ In die zin kan het gedicht voor de Whigs van extra betekenis zijn.

2.1.1b. *The True-Born Englishman*

Het tweede gedicht dat besproken zal worden is het gedicht van Daniel Defoe. Zoals in hoofdstuk één besproken is, was Defoe een groot aanhanger van de regering van Willem III. Hij schreef veel politieke pamfletten die pro de regering Willem III, maar vooral pro Willem III zelf waren. Defoe was een groot voorstander van de Revolutie en zijn pamfletten zoals *The Advantage of the Present Settlement and the Great Dangers of a Relapse*⁹⁴ illustreren zijn bewondering voor de Revolutie erg goed. Defoe schreef naast pamfletten echter ook gedichten en het gedicht waar hij zijn dichterspositie mee versterkte was het gedicht *The True-Born Englishman*. Het gedicht illustreert goed de Whig visie die Defoe had en zijn bewondering voor Willem III.

Het gedicht is geschreven in 1700, na de Negenjarige Oorlog en onder het laatste parlement van Willem III. Het parlement werd steeds xenofobischer en bestond uit *Country Whigs* en Tories. De toon van het gedicht is gericht tegen deze regering en de ontevredenheid die ontstaan is na de oorlog, die volgens Defoe, als *Williamite* en vooral aanhanger van de Revolutie, aan de regering zelf lag en niet aan Willem III. Het gedicht is een voorbeeld van *country* tegenover *court*. De thema's van dit gedicht spelen hierop in. De thema's van het gedicht zijn de xenofobie tegenover

⁹² Blount, *A Dialogue*, r. 51.

⁹³ Rose, *England in the 1690s*, p. 76.

⁹⁴ D. Defoe, *The Advantage of the Present Settlement and the Great Dangers of a Relapse* (Londen 1689).

de koning en diens buitenlandse handlangers, de Negenjarige Oorlog, en de verdediging van Willem III.

Het eerste gedeelte van de satire speelt in op de xenofobie van de Tories tegenover de koning en zijn buitenlandse handlangers die Engelse titels kregen. Hij verdedigt de buitenlandse edellieden door te wijzen op de gemengde achtergrond van de Engelse adel en diens eenvoudige afkomst: 'French cooks, Scotch pedlars, and Italian whores, were all made lords, or lord's progenitors.'⁹⁵ In het tweede deel komt het thema oorlog en de verheerlijking van Willem III aan bod. Defoe heeft kritiek op de Tories en de *Country Whigs* die niet voor de oorlog waren in tegenstelling tot de *Court Whigs*. Defoe meent dat Willem III naar Engeland kwam '[t]o court the dreadful casualties of war: but requital never can be made, acknowledgement's a tribute seldom paid.'⁹⁶

Hierop volgt een lofzang op Willem III: het lied *Brittanica*. De titel van het lied speelt in op het thema xenofobie. Defoe geeft kritiek op de xenofobie van de *Country Whigs* die gesplitst waren van de *Court Whigs* en hun kritiek op de ondergang van Engeland die veroorzaakt was door de oorlog met 'tis worth observing, that we ne'er complained of foreigners, nor of the wealth they gained, till all their services were at an end.'⁹⁷ Defoe wijst juist de Engelsman Charles Duncombe aan als de oorzaak van de schulden van Engeland, die er alleen op uit was de regering bankroet te krijgen.⁹⁸ Duncombe was een geldschieter van Willem III en neigde zelf naar de Tory partij qua politieke voorkeur.⁹⁹

Het gedicht is geschreven door een verontwaardigde *Court Whig* die teleurgesteld is in de negatieve houding die tegenover Willem III is ontstaan. Defoe blijft achter Willem III staan en door heel het gedicht wordt eigenlijk vooral de koning verdedigd en de houding van de Engelsen bekritiseerd. Het zijn geen directe aanvallen op Tory figuren, behalve op Duncombe, en met de Engelsen wordt vooral het laatste parlement bedoeld dat bestond uit Tories en *Country Whigs* die niet meer achter Willem III stonden zoals de *Court Whigs*

⁹⁵ D. Defoe, *The True-Born Englishman* (Londen 1700), r. 312-313.

⁹⁶ Defoe, *The True-Born Englishman*, r. 854-857.

⁹⁷ Defoe, *The True-Born Englishman*, r. 974-976.

⁹⁸ Defoe, *The True-Born Englishman*, r. 1064-1190.

⁹⁹G. Aylmer, 'Sir Charles Duncombe (1648-1711) financier', *Oxford Online Dictionary of National Biography* (Oxford online, 2004), < <http://www.oxforddnb.com.proxy.library.uu.nl/view/article/8236> > laatst bezocht op 17 januari 2011, par. 2.

2.1.2: Tory Poetry

2.1.2a. *Tarquin and Tullia*

Het eerste Tory-gedicht is *Tarquin and Tullia* van Arthur Maynwaring. Hoewel Maynwaring vrij snel overging naar de Whig-ideologie is het gedicht een goede satire op de regering van Willem III. Het gedicht is geschreven in 1689: het jaar dat Willem III en Maria gekroond werden. De kritieken in het gedicht zijn gericht tegen Willem III en diens regering. Het stuk is nuttig omdat het een van de weinige gedichten is die zich tegen de regering van Willem III en Willem zelf keert. Voor de satire is het verhaal van de regering van koning Tullius uit Echards *Roman History* gebruikt als model. Dit verhaal werd in de zeventiende eeuw vaak gebruikt om een zaak te bekritisieren. Een korte uitleg van het verhaal is nodig om het gedicht te kunnen begrijpen.

Lucius Tarquinius was de kleinzoon van Tarquin en een trotse tirannieke man die getrouwd was met de bescheiden dochter van Tullius. De broer van Lucius was wel een bescheiden man die trouwde met de andere dochter van Tullius maar deze dochter was slecht van karakter. Als Tullius het koningschap erft wordt Lucius kwaad en beraamde een samenzwering tegen hem. Dit plot hield in dat Lucius trouwde met zijn schoonzus die zelf ook een slecht karakter had en samen zwoeren ze Tullius te vernietigen. Tullius krijgt echter veel lof en steun van de senaat en zijn onderdanen en Lucius veinsde als reactie hierop dat hij spijt had tegenover Tullius. Lucius verschijnt op een dag in de kleding van Tullius en neemt de troon in, als Tullius hierop naar de troon komt wordt hij weggeduwd en naar huis gestuurd.¹⁰⁰ Het is duidelijk dat de rol van Lucius ingevuld wordt door Willem III en Tullius door Jacobus II.

Het gedicht begint met een aanval op Willem III die alludeert naar de troonsopvolginskwestie: '[i]n times when princes canceled nature's law, And declarations (which themselves did draw).'¹⁰¹ Met de verwijzing naar *declarations* komt de kritiek die de Tories hadden op Willem III zijn *Declarations* naar voren. Willem heeft volgens de Tories het land naar de afgrond gebracht en haalt hier zijn voordeel uit: '[w]asted the country, and embroiled the state (...) And by their ruin hoped to save himself.'¹⁰² Deze laatste zin verwijst naar het bondgenootschap met de Republiek waar Engeland zich mee aansloot na de troonsbestijging van Willem III. Het

¹⁰⁰ G. DeF.Lord, *Anthology of Poems on Affairs of State* (Londen 1975), p. 488.

¹⁰¹ A. Maynwaring, *Tarquin and Tullia* (Londen 1689), r.2.

¹⁰² Maynwaring, *Tarquin and Tullia*, r. 124-126.

karakter van Willem III wordt getypeerd met ‘[t]oo hard to melt, too wicked to repent. Cruel in deeds, more merciless in will, and blessed with natural delight in ill.’¹⁰³

In het stuk worden ook naast Willem III, Maria, Burnet en verdere entourage van Willem III bekritiseerd. Maria wordt voorgesteld als een dochter die niets geeft om haar vader. Ze wordt wel gezien als ‘the elder Tullia’¹⁰⁴, wat betekent naar het oorspronkelijke verhaal dat zij wel de zachtere en bescheiden dochter is. Toch wordt zij ervan beschuldigd dat zij ‘more guilty’¹⁰⁵ was en ‘numerous wains did drive to crush her father, and the king, alive.’¹⁰⁶ Het is opmerkelijk dat zij ook in negatief daglicht wordt gezet gezien zij volgens de Tories wel recht had op de troon. Burnet wordt ‘a pagan priest for refuge’¹⁰⁷ genoemd en hij wordt verder getypeerd als:

A sycophant that knew the modish way
To cant and plot, to flatter, and betray,
To whine and sin, to scribble, and recant,
A shameless author, and a lustful saint.¹⁰⁸

Burnet wordt dus voorgesteld als iemand die niet betrouwbaar is en goed kan manipuleren. De entourage van Willem III wordt neergezet als een groep wetteloze criminelen die ‘all lived obnoxious to the law,’¹⁰⁹ en het hof van Willem als een ‘sanctuary (...) where glad offender safely might resort.’¹¹⁰ Deze beschrijving van het hof verwijst naar hoe de Tories het parlement zagen. Het parlement in 1689 bestond voornamelijk uit Whigs die in de ogen van de Tories rebellen waren die de troon omver wilden werpen.

Jacobus wordt in het stuk als slachtoffer voorgesteld. Van regel 86 tot 95 is er een kleine ode aan Jacobus II waar er nadruk wordt gelegd op zijn rechtvaardige geest:

Swift to Relieve, unwilling to oppress,
Rich without taxes, yet in payment just,
So honest, that he hardly could distrust.
His active soul did ne’er form labors cease,
Valiant in war, and sedulous in peace,
Studious with traffic to enrich the land,
Strong to protect, and skillful to command,
Liberal and splendid, not without excess,

¹⁰³ Maynwaring, *Tarquin and Tullia*, r. 114-116.

¹⁰⁴ Maynwaring, *Tarquin and Tullia*, r. 101.

¹⁰⁵ Maynwaring, *Tarquin and Tullia*, r.103.

¹⁰⁶ Maynwaring, *Tarquin and Tullia*, r.103-104.

¹⁰⁷ Maynwaring, *Tarquin and Tullia*, r.16.

¹⁰⁸ Maynwaring, *Tarquin and Tullia*, r. 18-21.

¹⁰⁹ Maynwaring, *Tarquin and Tullia*, r. 14.

¹¹⁰ Maynwaring, *Tarquin and Tullia*, r.10-11.

Loth to revenge, and willing to caress.¹¹¹

Deze lofzang aan Jacobus doet erg Jacobitisch aan. Jacobus wordt voorgesteld als een goede koning en nergens wordt hij ervan beschuldigd absolutistisch te zijn. Er wordt wel erkend dat Jacobus katholiek was al wordt het genuanceerd gebracht: ‘[i]n sum, how godlike must his nature be, whose only fault was too much piety.’¹¹²

De thema's in het gedicht draaien om de troonsopvolgingskwestie en de legitimiteit van Willem III vanuit het standpunt van een Tory. Het gedicht heeft echter ook Jacobitische gedachtes. Dit wordt duidelijk met de lofzang op Jacobus en als Willem als een tiran wordt afgeschilderd. Dit zijn elementen waar de Tories het ook niet mee eens waren. De andere thema's zijn geven wel standpunten van de Tories weer. De nieuwe koning had naar de mening van Maynwaring en andere Tories geen recht op de troon die, met de Negenjarige Oorlog in het verschiets- voor de ondergang van Engeland zou zorgen. Niet alleen Willem zelf is hier schuldig aan, ook zijn entourage, waaronder Burnet. Het is opmerkelijk dat ook Maria kritiek krijgt. De Tories accepteerden Maria meer dan Willem omdat zij een Stuart was. De thema's uit het gedicht zijn actueel met de gebeurtenissen in 1689 en een directe reflectie van een Tory op het door de Whigs gedomineerde parlement.

2.1.2b. *Farewell England*

Het andere Tory-gedicht is *Farewell England* van John Grobham Howe. Het gedicht is geschreven in 1697 dus tegen het einde van de Negenjarige Oorlog. Grobham Howe was eerst een Whig, maar toen hij ontslagen werd van zijn positie als schatmeester van het huishouden van Maria keerde hij zich tegen de Whigs. Als reactie hierop werd hij een actieve Tory. Het gedicht is geschreven vanuit de ogen van een Tory die Engeland verlaat omdat hij teleurgesteld is in de regering en de oorlog die Engeland langzaam in meer problemen bracht.

De toon van dit gedicht is luchtiger dan *Tarquin and Tullia* van Maynwaring, maar toch heeft het gedicht een serieuze ondertoon. Er komen drie centrale thema's naar voren. Deze zijn dat Engeland ten onder is gegaan door de oorlog, dat het land in feite geregeerd wordt door een selecte groep politici en een ander thema is de xenofobie tegen de Nederlandse koning. Als eerste komt het thema van de ondergang van Engeland aan bod. Het personage noemt het land arm:

¹¹¹ Maynwaring, *Tarquin and Tullia*, r.96-94.

¹¹² Maynwaring, *Tarquin and Tullia*, r.96.

May say farewell to poverty.
 Adieu! where'er I go, I'm sure to find
 Nothing so ill as that I leave behind.
 (..)
 Farewell Exchequer without pence.¹¹³

Het gevolg van deze armoede is dat het land zijn leger en marine niet kan onderhouden. Het personage spreekt van een 'army with bare feet'¹¹⁴ en een 'navy without meat.'¹¹⁵ In 1697 begonnen de parlementaire debatten tussen Tories en *Country Whigs* enerzijds, en *Court Whigs* anderzijds over het behouden van het staande leger. De Tories waren tegen een staand leger en stonden negatief tegenover de oorlog die volgens het personage voor 'poor broken merchants'¹¹⁶ en 'empty shops'¹¹⁷ heeft gezorgd. Er wordt expliciet gerefereerd naar de Negenjarige Oorlog waar Engeland in verwickeld was: 'with eight years' war for England's good.'¹¹⁸ Voor deze armoede die veroorzaakt is door de oorlog geeft het personage de Republiek de schuld: '[m]ay the Dutch triumph in you spoil, may beggary run throughout your isle.'¹¹⁹ Hier komt het thema xenofobie dus goed naar voren.

Het andere thema dat aangehaald wordt is de arrogantie van de regering van Willem III. De schrijver noemt het '[i]nstead of one king, farewell nine'¹²⁰ waarmee hij het regentschap dat het land leidde als Willem III op het continent was bedoelt. Hij noemt het kabinet arrogant: 'farewell long nose and spiteful looks,'¹²¹ maar ook corrupt als hij spreekt over 'bribed military voters.'¹²² Het is duidelijk dat de schrijver het niet eens is met de regering. De *long nose* duidt volgens de anthologie op haakneus van Willem III waar satirici vaak aan refereerden, maar er is duidelijk aristocratische arrogantie mee bedoeld, dus de zin kan duiden op andere hoge parlementsleden. Het gedicht reflecteert op zaken die actueel waren in 1697 zoals de Negejarige Oorlog die tijdens het verschijnen van dit gedicht bijna voorbij was.

¹¹³ J. Howe, *Farewell England* (Londen 1697), r. 6-10.

¹¹⁴ Howe, *Farewell England*, r. 11.

¹¹⁵ Howe, *Farewell England*, r. 12.

¹¹⁶ Howe, *Farewell England*, r. 26.

¹¹⁷ Ibidem.

¹¹⁸ Howe, *Farewell England*, r. 28.

¹¹⁹ Howe, *Farewell England*, r. 39.

¹²⁰ Howe, *Farewell England*, r. 22.

¹²¹ Howe, *Farewell England*, r. 34.

¹²² Howe, *Farewell England*, r. 17.

2.2 Theater

2.2.1 Whig Theatre: *Squire of Alsatia*

De komedie *The Squire of Alsatia* (1688) was een toneelstuk van Thomas Shadwell. Het stuk was een groot succes dat dertien dagen onafgebroken opgevoerd werd. Door dit stuk werd Shadwell benoemd tot nieuwe hofdichter van het hof van Willem III en verving hiermee John Dryden. Het stuk is geschreven in 1688, alleen is de precieze datum onbekend. Shadwell was een actief antikatholiek (hierdoor kreeg hij een schrijfverbod tot 1688) en hij was een actieve Whig. Hij was al voor de Revolutie lid van de *Green Ribbon club* en zijn politieke voorkeur komt duidelijk naar voren door heel de komedie heen. *The Squire of Alsatia* is een typische Restauratiekomedie: het stuk draait voornamelijk om liefde en geld. Uiteindelijk komen de protagonisten na bedrog tot inkeer en de ontknoping bevat een morele boodschap.

Met de kennis dat Shadwell een actieve Whig was kan het stuk gezien worden als een Whig-toneelstuk die voor de Revolutie was. Er is ten eerste in het toneelstuk een duidelijke verwijzing naar de Glorieuze Revolutie te vinden wanneer een van de Whig protagonisten vertelt over de opleiding van zijn zoon ‘[t]his man I got to instruct my Son in some old Common Law Books, the Statutes, and the best Pleas of the Crown, and the Constitution of the old true English government.’¹²³ Vooral het laatste stuk van de zin geeft duidelijk de mening van de Whigs weer over koning Jacobus II en diens regering.

De karakters in het stuk zijn verdeeld tussen Tories enerzijds, en Whigs anderzijds. Het stuk kent vier protagonisten: Sir William, en diens broer Sir Edward; Belfond Senior en Belfond Junior. Belfond Senior en Junior zijn beiden natuurlijke zonen van Sir William maar Belfond Junior is opgevoed door Sir Edward. Sir William is duidelijk een Tory; hij wordt voorgesteld als een man van de *country* die een groot landgoed heeft en is ‘rigid, morose, most sordidly covetous, clownish, obstinate, postive and froward.’¹²⁴ Door het toneelstuk heen komt hij naar voren als een conservatieve strenge vader. Zijn broer Sir Edward is het tegenovergestelde: ‘a Merchant (...) lives single with case and pleasure, reasonably and virtuously. A man of great humanity and gentleness and compassion towards mankind.’¹²⁵ De Whig-idealen komen hier duidelijk naar voren van een liberale en rationele man. De geadopteerde zoon van Sir Edward, Belfond Junior, is ‘instructed in all the Liberal Sciences, and in all the Gentlemanlike education (...) an

¹²³ T. Shadwell, *Squire of Alsatia, a Comedy* (Londen 1688), II.i, p 29.

¹²⁴ Shadwell, *Squire of Alsatia*, ‘Dramatis Personae’.

¹²⁵ Shadwell, *Squire of Alsatia*, ‘Dramatis Personae’.

ingenious, well-accomplish'd gentleman; a man of honour and of excellent disposition and temper.'¹²⁶ Hij omringt zich met goed gezelschap zoals zijn vriend Truman die 'a man of Honour and Fortune'¹²⁷ is. De andere zoon, Belfond Senior is 'bred after his Fathers Rustick, swinish manner, with great rigour and serverity,'¹²⁸ hij is dus als een Tory opgevoed, maar hij krijgt 'the confidence of which makes him break out into open Rebellion to his Father and become leud, abominably vicious, stubborn and obstinate.'¹²⁹ Belfond Senior omringt zich met slecht gezelschap wat geïnterpreteerd kan worden als kritiek van de Whigs tegen de Tories die de katholieke Jacobus tijdens zijn regering steunden. De karakters zijn verbonden met ideeën van de Tories en de Whigs en bepalen door het verhaal ook de toon van het toneelstuk. Het stuk gaat eigenlijk over de twee broers Sir Edward en Sir William die hun zonen tegen elkaar uit spelen om hun gelijk te behalen. Elk willen ze bewijzen dat hun zoon de betere is en dus dat zij zelf ook de betere zijn. Uiteindelijk is de zoon van Sir Edward de betere, eerlijkere en redelijkste en komt de zoon van Sir William tot inkeer. Hier komen de Whig- en Tory-principes naar voren en blijkt uiteindelijk de Whig te triomferen.

Er zijn drie duidelijke thema's in het toneelstuk die steeds terugkeren. Het thema van de *country* tegenover de *city*, het natuurlijke tegenover het onnatuurlijke en daaraan gekoppeld het rationele tegenover de emoties. Hieraan zijn de ideeën van de Whigs enerzijds en van de Tories anderzijds gekoppeld. De Whig is iemand uit de stad die voor het rationele en het onnatuurlijke staat. De Tory aan de andere kant is de persoon die vastgeroest is op het platteland, vooral waarde hecht aan het natuurlijke en zijn emoties niet in bedwang kan houden. De tegenstelling stad en platteland komt op verschillende manieren naar voren. Ten eerste weet Belfond Senior, als hij naar de stad komt niets van het leven in de stad en komt hij over als een dom persoon. Verder wordt er geïmpliceerd dat de stad verheven is boven het platteland: '[a]re you mad? Has the Country robb'd you of all good manners, and common sense?'¹³⁰ Samen met het thema ratio tegenover emoties komt het thema van het natuurlijke tegenover het onnatuurlijke veel naar voren. Als Sir William praat over de opvoeding van zijn zoon heeft hij het vooral over de strengheid en noemt dit 'natural care.'¹³¹ Zijn broer echter meent dat de beste opvoeding een uitgebreide wetenschappelijke opleiding is. Hoewel het mogelijk anachronistisch is kan het

¹²⁶ Shadwell, *Squire of Alsatia*, 'Dramatis Personae'.

¹²⁷ Ibidem.

¹²⁸ Ibidem.

¹²⁹ Ibidem.

¹³⁰ Shadwell, *Squire of Alsatia*, II.i, p.26.

¹³¹ Shadwell, *Squire of Alsatia*, I.i, p.15.

thema natuurlijk en onnatuurlijk ook staan voor de troonsopvolgingskwestie van Jacobus II, waar de Whigs voor een onnatuurlijke opvolger (Willem III) waren en de Tories een natuurlijke opvolger prefereerden. Deze discussie is ook terug te vinden in het stuk zelf als Sir Edward en sir William in discussie raken over de opvoeding van hun zonen:

Sir Edw.: You are his father by nature, I by choice.

(...)

Sir Will: Yes, by adoption, but he is mine by nature.

Sir Edw: 'Tis all but Custom.¹³²

In feite is deze dialoog ook te plaatsen binnen het thema ratio en emoties omdat de Whig sir Edward eigen keuzes maakt, ook wat betreft de opvoeding van zijn zoon. Hiernaast reageert Sir William erg vaak verhit op bepaalde zaken en wordt hij meerdere malen hierop gewezen door zijn broer zoals '[n]ow you are angry, you passions runs away with you.'¹³³ Verder wordt er herhaaldelijk gedeut op de hypocrisie van de Tories. De strenge opvoeding waar Sir William voor pleit wordt afgekeurd door Edward omdat '[r]igour makes nothing but Hypocrites.'¹³⁴ Een ander voorbeeld is dat Sir William steeds het gedrag van Belfond Junior afkeurt. Hoewel er geen bewijs is dat Belfond Junior zich zo gedraagt, blijft Sir William ervan overtuigd dat hij zich slecht gedraagt. Sir Edward laat zien dat de houding van Sir William hypocriet is: '[o]ne would think that you had been drinking and were maudling: Think what we our selves did when we were Young fellows, You were a spark, would drink, scour and wench with the best of the town.'¹³⁵ Het hele plot dat Belfond Junior er steeds van verdacht wordt door sir William dat hij zich onzedelijk gedraagt, maar dit uiteindelijk niet zo blijkt te zijn duidt op de mening van Shadwell dat de Whigs de betere zijn, en dit wordt nog duidelijker als eigenlijk Belfond Senior zich omringt met '[f]ools, Knaves, Coundrels and Cowards.'¹³⁶

De komedie is duidelijk een stuk vol allusies naar de Revolutie en het zit vol met Whig principes. De toon van het toneelstuk is luchtig maar het heeft wel een boodschap en laat zien dat ook een komedie zich leent voor politieke inhoud. De Tories worden in het toneelstuk naar voren gebracht als conservatievelingen die hypocriet zijn en zich er beter van zouden doen toch over te stappen naar de Whigs zoals uiteindelijk Belfond Senior doet. In het volgende deel wordt de kant van de Tories duidelijk in John Dryden's *Don Sebastian*.

¹³² Shadwell, *Squire of Alsatia*, I.i, p.15.

¹³³ Shadwell, *Squire of Alsatia*, I.i, p. 16.

¹³⁴ Shadwell, *Squire of Alsatia*, I.i, p.15.

¹³⁵ Shadwell, *Squire of Alsatia*, I.i, p.14.

¹³⁶ Shadwell, *Squire of Alsatia*, III.i, p.45.

2.2.2. Tory Theatre: *Don Sebastian*

De tragedie *Don Sebastian* van John Dryden wordt door literatuurwetenschappers als het enige literaire werk van goede kwaliteit uit de jaren van Willem III's regering gezien door zijn complexe structuur en inhoud.¹³⁷ Het toneelstuk is geschreven door John Dryden, een erg conservatieve Tory die sterk aanhanger was van Jacobus II en zelf tot het katholicisme bekeerd was. Het stuk was erg succesvol en tot in de helft van de achttiende eeuw werd het opgevoerd. Het is opmerkelijk dat deze tragedie van iemand die zich tegen de regering van Willem III keerde zoveel succes kreeg. Dit heeft volgens literatuurwetenschapper Earl Miner te maken met het feit dat de tragedie indirecte kritiek geeft op de regering omdat het te gevaarlijk was zich volledig te uiten. In een periode waar de regering en bevolking erg anti-katholiek was en hier ook agressie tegen toonde koos Dryden volgens Miner ervoor zijn persoonlijke mening over de regering op een erg subtiele manier naar voren te brengen.¹³⁸ Dryden was zich ervan bewust dat hij in een potentieel gevaar verkeerde; 'I write not this out of any expectation to be pityed, for I have Enemies enow to wish me yet in a worse condition.'¹³⁹ In het voorwoord van het toneelstuk wordt ook expliciet vermeld dat het stuk gelezen is door de graaf van Dorset die zelf een protestant was en aanhanger van Willem III en diens regering. De graaf van Dorset had zelfs na twee keer lezen van het stuk geen ideeën opgemerkt die tegenstrijdig zouden zijn met de regering.¹⁴⁰

Er moet rekening gehouden worden met het feit dat Dorset een patroon was van Dryden en dus, zoals in hoofdstuk drie duidelijk wordt, bescherming kon bieden tegen fysieke represailles. In dit opzicht is het veiligheidsargument van Miner niet geheel van toepassing. Het succes dat Dryden kreeg is volgens mij eerder te wijten aan het feit dat Dryden een bekende en gevestigde schrijver was die in zijn tijd al erg gewaardeerd werd om zijn poëtische en dramatische kwaliteiten. Zijn toeschouwers gingen naar het stuk om de kwaliteit van het stuk. Dryden geeft ook zelf expliciet aan dat hij de plot van het stuk als 'purely fiction'¹⁴¹ beschouwde zodat mensen niet met een politieke intentie naar het stuk zouden kijken.

¹³⁷ Zwicker, *Lines of Authority*, p. 182-183.

¹³⁸ E. Miner, 'Don Sebastian: commentaries', uit *The Works of John Dryden: volume XV*, (red.) Earl Miner (Londen 1976), p. 405.

¹³⁹ Dryden, *Don Sebastian* (Londen 1690), 'The Preface', r. 22-23.

¹⁴⁰ Dryden, *Don Sebastian*, 'The Preface', r. 184-188.

¹⁴¹ Dryden, *Don Sebastian*, 'The Preface', r. 72-73.

Hoewel dit vooral bedoeld was om de critici voor te zijn kan de politieke ondertoon van het stuk niet genegeerd worden. De thema's die in het verhaal voorkomen reflecteren de gedachten van Dryden, het verhaal gaat over trouw en ontrouw, incest, religie en de vraag wie nu de ware koning is. Hoewel trouw en ontrouw, incest en liefde vooral tragische thema's zijn is het thema van koningschap erg belangrijk voor de Tories en de kwestie van religie was erg belangrijk voor John Dryden zelf. Hiernaast zijn sommige karakters in het stuk ook herkenbaar als significante politieke figuren. Dryden gaf ook kritiek op de regering en hij laat zijn kritiek op de Revolutie vrij expliciet doorschemeren. Hoewel het verhaal in hoofdzaak een fictieve tragedie is en niet gezien mag worden als een relaas of dramatische satire van de gebeurtenissen of Revolutie, is toch de verhaalkeuze zelf al een duidelijke verwijzing naar de situatie in Engeland.

De legende van Don Sebastian is een verhaal dat vooral onder Elizabeth I vaak gebruikt werd. In grote lijnen gaat het verhaal over een vijftiende-eeuwse koning van Portugal. Deze koning wilde oorlog voeren tegen Marokko om verloren handelsposten terug te winnen. Toen de voormalige koning van Marokko naar Portugal vluchtte en om hulp vroeg zijn door de Turken gesteunde oom te verslaan ging koning Sebastian zonder troonsopvolger op kruistocht tegen de bezetter van Marokko. In een veldslag stierf Sebastian en Portugal werd onderworpen aan Spanje. In Portugal was het niet duidelijk of de koning werkelijk gestorven was of niet. De afwezigheid van Sebastian resulteerde in soldaten die zich voordeden als de koning en de hoop op de terugkomst van de afwezige Sebastian leefde op in Portugal. Uit deze verhaallijn kan opgemaakt worden dat Dryden vond dat zijn land werd overheerst door een ander land en koning, en dat hij, als sterke aanhanger van Jacobus II, hoopte op de terugkomst van Jacobus.

Via de karakters van de protagonisten geeft Dryden commentaar op politici en vooral via drie van de karakters komt duidelijk naar voren welke politici Dryden bekritiseert. De keizer is vaak te herleiden naar Willem III. Benducar, die in de *dramatis personae* wordt voorgesteld als '[c]hief Minister and Favourite to the Emperor', is een verwijzing naar de graaf van Portland. Via de Mufti wordt er kritiek geleverd op Burnet. Het karakter van de *emperor Moley-Moluch*, wordt neergezet als iemand die 'generous [is] by fits, but permanent in mischief.'¹⁴² Hij is 'a Tyrant, fear'd an hated.'¹⁴³ Verder wordt er kritiek geleverd op zijn koningschap, een satire op zijn *Declarations* wanneer hij zegt dat '[t]o preach against my will? Know I am Law.'¹⁴⁴ Door het stuk heen wordt er kritiek geleverd op zijn voorkeur voor zijn favoriet, zoals Benducar

¹⁴² Dryden, *Don Sebastian*, I.i, r. 22.

¹⁴³ Dryden, *Don Sebastian*, II.i, r. 275.

¹⁴⁴ Dryden, *Don Sebastian*, III.i, r. 84.

opmerkt naar de keizer toe: ‘The thoughts of Kings are like religious Groves, (...) where none but whom they please t’admit, approach.’¹⁴⁵ De favoriet van de keizer blijkt eigenlijk een complot tegen de keizer te beramen en in de relatie keizer en Benducar komt het thema trouw en ontrouw sterk naar voren. De kritiek op de favoriet is dat hij te graag zelf de macht in handen wil hebben en de volgende regels illustreren dit goed:

To think that I wou’d give away the Fruit
Of so much toil, such guild, and such damnation;
If I am damn’d, it shall be for my self:
This easie fool must be my Stale, set up
To catch the People’s eyes; he’s tame and merciful,
Him I can manage, till I make him odious
By some unpopular act and then dethrone him.¹⁴⁶

Op de mufti wordt ook erg veel kritiek geleverd door het stuk heen. De mufti komt manipulatief over en praat de keizer recht ‘You are met (...)to settle the Nation; for I must tell you, that though your Tyrant is a lawful emperor, yet your lawful Emperor is but a Tyrant.’¹⁴⁷ Dit is een kritiek op de preken die Burnet hield die ook een politieke ondertoon hadden. Hij wordt ‘the Old Hypocrite’¹⁴⁸ genoemd en hij krijgt de kritiek dat hij zichzelf vooral wilt verrijken: ‘you have been raking together a mass of Wealth, by indirect and wicked means; the Spoils of Orphans are in these Jewels, and the Tears of Widows in these Pearls.’¹⁴⁹ Met het laatste wordt ook kritiek geleverd op de oorlog waar Engeland in zit en dat Burnet zijn preken gebruikte om oorlog te rechtvaardigen.

Niet alleen de politici worden bekritiseerd, ook de Whig-principes van de Glorieuze Revolutie komen aan bod. In scene drie ontstaat er een rebellie tegen de Mufti. De angst voor een rebellie was in de zeventiende eeuw volgens Miner erg aanwezig onder de conservatieve Tories. Dryden bespot met hetgeen wat de Mufti zegt tegen de rebellerende groep de Whig redenen van de Revolutie:

Therefore to conclude all, Believers (...)Remember the courage of your Ancestors: remember the Majesty of the People; remember your selves, your Wives and Children; and lastly, above all, remember your Religion (...) they claim it of you, by all the nearest and dearest Tyes of these three P’s, Self-Preservation, our Porperty, and our Prophet (...).¹⁵⁰

¹⁴⁵ Dryden, *Don Sebastian*, II.i, r.4.

¹⁴⁶ Dryden, *Don Sebastian*, I.i, r. 57- 64.

¹⁴⁷ Dryden, *Don Sebastian*, IV.iii, r 69-71.

¹⁴⁸ Dryden, *Don Sebastian*, IV. iii, r. 56.

¹⁴⁹ Dryden, *Don Sebastian*, IV.ii, r. 32-34.

¹⁵⁰ Dryden, *Don Sebastian*, IV.iii, r. 104-113.

Op de troonsopvolging heeft Dryden ook kritiek: ‘for when Kings and Queens are to be discarded, what shou’d Knaves do any longer in the pack?’¹⁵¹ Dryden bekritiseert de propaganda van de Revolutie, maar het wordt ook duidelijk hoe hij de regering zelf ziet:

What’s Royalty but pow’r to please my self?
 And if I dare not, then I am the Slave,
 And my own Slaves the Sovereigns, ----- ‘tis resolv’d,
 Weaht Princes flatter when they want the powr’
 To curb their People; tender Plants must bend,
 But when a government is grown to strength,
 Like some old Oak, rough with its armed Bark,
 It yields not to the tug, but only nods,
 And turns to sullen State.¹⁵²

Het thema religie komt veel voor in stuk. Ten eerste gaat het verhaal over een christelijke prins die wordt gevangengenomen door een barbaarse ongelovige. Gezien Dryden katholiek is kan de dit wijzen op de katholieke Jacobus II en de calvinistische Willem III. Met dit thema komt meer de persoonlijke mening van Dryden naar voren omdat de Tories het eigenlijk oneens waren met het geloof van Jacobus II.

Hoewel John Dryden eerder een Jacobiet was, komen er toch ook een aantal thema’s aan bod die ook Tories aanspraken. De tragedie geeft, naast de persoonlijke en Jacobitische visies van Dryden, namelijk ook algemenere Tory visies op de Whigs en op de Revolutie weer. Het stuk is volgens literatuurwetenschappers niet bedoeld om tot allegorie te dienen of de politiek van Willem III direct aan te vallen. Toch is het stuk naar mijn mening sterk beladen met de politiek van de jaren 1690. De kritieken op de politieke kopstukken en op de regering geven meer inzicht in hoe de conservatieve Tories dachten over de regering en de Revolutie en het toneelstuk moet in die zin gelezen worden als politiek stuk.

Hoofdstuk 3: analyse van gedichten en toneelstukken

In dit hoofdstuk worden de gedichten en toneelstukken uit het vorige hoofdstuk nader geanalyseerd wat betreft hun context en relevantie. Er zal gekeken worden waar de focus op lag, de thema’s die in de gedichten naar voren komen en patronage. De rol van de gedichten en

¹⁵¹ Dryden, *Don Sebastian*, IV.iii, r. 169-170.

¹⁵² Dryden, *Don Sebastian*, II.i, r. 45-55.

toneelstukken zal in hun politieke context bekeken worden en ook de rol van de belangrijkste patronen uit de jaren 1690 wordt uitgelegd.

Uit de gedichten en toneelstukken is op te maken dat er bijna geen sprake is van directe aanvallen op de andere partij, maar de waarden van de Tories en Whigs komen wel naar voren in de literatuur. In sommige gedichten komen deze verschillen echter wel duidelijker naar voren dan anderen. In toneelstukken is er meer plaats voor algemenere kritieken en kunnen karakters gekoppeld worden aan bepaalde ideeën of personen die zich ontwikkelen. Via de ontwikkelingen en de karakters van de personages kan kritiek worden geleverd op de andere partij.

3.1 Partijstrijd in de gedichten?

Uit de gedichten die behandeld zijn wordt niet altijd duidelijk of er partijstrijd aanwezig is. Dit komt omdat er op elkaars ideeën niet direct wordt aangevallen en omdat de partijen niet volledig afgebakend waren. Er moet rekening gehouden worden met Jacobitisme en de splitsing tussen *Court* en *Country* Whigs. Wat vaak terugkomt is kritiek die geleverd wordt op politieke figuren of op de regering vanuit een bepaald standpunt. In het gedicht van Blount wordt Willem III geprezen en gaat het meer om de figuur zelf dan een aanval op de andere partij. Het Tory-gedicht van Maynwaring dat zich vooral tegen Willem III richt doet het tegenovergestelde van het Whig-gedicht van Blount. Het gedicht van Maynwaring bevat echter naast standpunten van de Tories ook Jacobitische ideeën wat duidelijk wordt met bijvoorbeeld de lofzang op Jacobus II. Het andere Tory-gedicht van Howe keert zich tegen de regering van Willem III en is meer een aanval op de Whigs en Tories die in de regering zaten die Engeland ten onder hebben geholpen. In dit gedicht komt de partijstrijd duidelijker aan bod. In het gedicht van Defoe komen de tegenstellingen *court* en *country* sterk naar voren. Defoe geeft kritiek op de regering maar is meer gericht tegen de Tories en *Country Whigs* en hun standpunten, en het is vanuit *Court Whig*-oogpunt geschreven.

3.2. Partijstrijd in toneel?

Wat opvalt is dat de partijstrijd in toneel veel directer is. In de komedie van Shadwell worden de twee partijen duidelijk tegenover elkaar geplaatst: de conservatieve Tory die *country* is tegenover de liberale Whig die *city* is. In het stuk wordt er weliswaar een persiflage gemaakt van de Tory maar concreet geeft het aan waar de Whigs bezwaar tegen hadden wat betreft de Tory-ideeën. De personages in het verhaal die getypeerd kunnen worden als Whigs enerzijds, en

Tories anderzijds houden een discussie die herleid kan worden naar de discussies tussen Tories en Whigs. De plot van het stuk geeft ook weer dat uiteindelijk de Whigpartij de betere keuze is en hiermee krijgt het toneelstuk een erg partijpolitieke lading. De kritiek die John Dryden geeft in *Don Sebastian* is gericht tegen de Whig-regering van Willem III. Hoewel het niet te vergelijken is met Shadwells duidelijke politieke dialoog is het wel duidelijk een Tory die niet tevreden is met de regering. Mits er een goed onderscheid gemaakt wordt tussen de persoonlijke Jacobitische mening van Dryden zelf en de Tory standpunten, is de kritiek die geleverd wordt te herleiden naar waar de Tories voor stonden. Hiermee kan het stuk gezien worden als een politieke aanval op de Whigs.

Hoewel de partijstrijd niet in alle gedichten even duidelijk merkbaar is, zijn de gedichten toch duidelijk vanuit een bepaalde politieke voorkeur geschreven. Vanuit een politiek standpunt wordt er kritiek geleverd op de politiek. Ten eerste heeft dit te maken met de persoonlijke omgeving van de dichters en toneelschrijvers. De auteurs hadden zelf een politieke voorkeur en in die zin kan poëzie en theater dus ook gezien worden als medium voor de partijstrijd omdat de dichters hun eigen mening over een bepaald standpunt belichten vanuit hun persoonlijke voorkeur. Ten tweede komen er veel standpunten van Tories en Whigs in de gedichten en toneelstukken als thema's terug. Veel terugkerende thema's zijn de Negenjarige Oorlog, de troonsopvolgingskwestie, de legitimiteit van Willem III, xenofobie en de personen Jacobus II en Willem III zelf. Deze elementen keren steeds terug in de gedichten en worden bekritiseerd of opgehemeld.

3.3. Chronologie

De chronologie van de gebeurtenissen heeft een invloed op de thema's die terugkomen in de gedichten. De aard van de gedichten tijdens de oorlog verschilt van de gedichten die voor en na de Negenjarige Oorlog verschenen. In gedichten voor de oorlog komen de thema's oorlog, religie en de band tussen Jacobus en Maria vooral naar voren. Aan het begin van de revolutie bestond de regering van Willem III vrijwel alleen uit Whigs en de euforische toon die terugkomt in het gedicht van Blount laat de Whig-euforie goed doorschijnen. De hoofdkritiek van de Tories is vooral rond de troonsopvolgingskwestie dat in de jaren 1688 en '89 nog een belangrijk discussiepunt was en in het gedicht van Maynwaring komt dit thema veel naar voren. De gedichten die verschenen tijdens deze oorlog zijn veelal een aanval op individuele personen binnen de regering in plaats van op de regering zelf, en gaan voornamelijk over een lofzang op

de expedities en campagnes van Willem III in het buitenland. Voorbeelden van gedichten tijdens de oorlog zijn van Whig-zijde gedichten van Matthew Prior zoals *Carmen Seculare, An Ode upon the King upon the taking of Namure*, of bijvoorbeeld Henry Hall's *Death and the Cobbler*. Aan de Tory-zijde zijn de gedichten meer aanvallen op politieke individuen zoals *Advice to a Painter* van Tom Brown hoewel het onbekend is of zijn politieke voorkeur specifiek Tory was. Na de oorlog echter zijn de gedichten minder euforisch. De thema's die nu naar voren komen zijn vooral de schulden van Engeland, xenofobie en het falen van de regering. Het Tory gedicht van Howe is een goed voorbeeld waar al deze thema's op negatieve wijze naar voren komen. Defoe heeft in zijn gedicht net als Howe kritiek op de regering, maar ook op negatieve houding tegenover Willem III de xenofobie die heerst onder de Engelse bevolking.

Het is opvallend dat de houding tegenover Willem III niet verandert onder de Whigs en de Tories. Voor de oorlog zijn de Tories nog zeker in de discussie over het feit dat Willem III volgens hen geen recht had op de troon, wat een terugkerend thema is in de gedichten. Ook in toneel komt dit onderwerp aan bod. De Whigs blijven Willem III verdedigen in hun gedichten en op Tory figuren die in de regering komen wordt verontwaardigd gereageerd. De Tories blijven negatief tegenover de Engelse koning maar na de oorlog is deze negatieve houding op andere gronden gebaseerd. Hoewel de grootste bezwaren voor de oorlog tegen Willem III gingen over het feit dat hij geen rechtmatige troonsopvolger was, wordt er na de oorlog kritiek gegeven op Willem omdat het land ten onder is gegaan. De momenten wanneer een gedicht of toneelstuk verscheen en diens inhoud zijn met politieke gebeurtenissen, zoals het aanbreken van de Revolutie of het einde van de Negenjarige Oorlog, verbonden.

3.4. Patronage

Het derde punt wat ook te maken heeft met de partijstrijd is patronage. Het is opmerkelijk dat de toneelstukken en sommige gedichten gewijd zijn aan een patroon en de vraag rijst hoeveel invloed patronage heeft gehad op de nuancering van de politieke waarde van een stuk en in hoeverre een schrijver afhankelijk was van patronage. Dryden werd ervan beschuldigd te afhankelijk te zijn van zijn patronen en zijn persoonlijke politieke voorkeur te verloochenen.¹⁵³ De relatie patroon- client was een erg hechte band en loyaliteit naar de patroon werd erg

¹⁵³ D. Griffin, *Literary patronage in England, 1650-1800* (Cambridge 1996), p. 71.

belangrijk geacht. Deze relatie werd goed door Shadwell beschreven wanneer hij zegt tegen zijn patron: 'I belong to you, as a wife or servant is still considered part of a man's property.'¹⁵⁴

Volgens de Amerikaanse literatuurwetenschapper Dustin Griffin houdt het concept patronage concreet een relatie tussen twee partijen in die ongelijk is op het gebied van status en inkomen en het elkaar van wederzijdse diensten voorzien.¹⁵⁵ Dit hield in dat een patroon zijn cliënt bescherming, hulp en gunsten aanbood in ruil voor materiële hulp, wederdiensten en loyaliteit, wat vooral inhield dat de cliënt koos voor dezelfde politieke voorkeuren van zijn patroon.¹⁵⁶ De basisdienst die een patroon zijn cliënt verschafte was het verlenen van een geldsom, een pensioen of het dekken van de kosten. Hiernaast kon een cliënt ook rekenen op onderdak en het in contact komen met prominente figuren.¹⁵⁷ Patronen zorgden ook voor de bescherming van hun cliënt, zowel voor fysieke als voor politieke aanvallen. Dustin geeft hierop Dryden als voorbeeld die bewust koos voor een protestantse patroon, de graaf van Dorset, die hem beschermde tegen de politieke represailles -waar Dryden als katholieke Jacobiet veel gevaar voor liep- die veel voorkwamen in de periode na de Revolutie.¹⁵⁸ Hoewel patronen ook bescherming gaven tegen satirische kritieken door zelf uit te komen voor hun voorkeur van hun cliënt, boden zij geen bescherming tegen rivaliteit onder auteurs zelf. Een voorbeeld is de graaf van Dorset die tegelijkertijd patroon was van Dryden als van diens rivaal Thomas Shadwell.¹⁵⁹

Deze bescherming die de patronen konden bieden had ook te maken met de autoriteit die de figuren hadden. De patronen waren van goede geboorte en dus in de zeventiende-eeuwse gedachtegang beter gekwalificeerd dan hun minderen in het waarderen van literatuur, en een patroon was zelf vaak een politiek figuur en beschikte over een uitgebreid netwerk.¹⁶⁰ Deze autoriteit zette zich ten eerste om in materiële gunsten zoals het vinden van een goede uitgeverij. Een uitgever keek naar de aanhef die een auteur schreef in ere van zijn patroon en aan de hand van deze naam besliste de uitgever of hij het stuk of gedicht zou uitgeven.¹⁶¹

Niet alleen in materiële zin was de autoriteit merkbaar. Ook op politiek gebied hadden patronen veel autoriteit. Volgens Griffin zagen de adviseurs van de koning zich in de positie om patronage

¹⁵⁴ Griffin, *Literary patronage in England*, p. 31.

¹⁵⁵ Griffin, *Literary patronage in England*, p. 14.

¹⁵⁶ Griffin, *Literary patronage in England*, p. 17.

¹⁵⁷ Griffin, *Literary patronage in England*, p. 18.

¹⁵⁸ Griffin, *Literary patronage in England*, p. 20.

¹⁵⁹ Griffin, *Literary patronage in England*, p. 22.

¹⁶⁰ Griffin, *Literary patronage in England*, p.24.

¹⁶¹ Griffin, *Literary patronage in England*, p.27.

aan te bieden onder de naam van de koning. Willem III besteedde zelf erg weinig aandacht aan poëzie en zijn ministers zorgden ervoor, door zich te ontfermen over schrijvers, dat het leek dat de koning wel interesse had in poëzie.¹⁶² Op deze manier waren patronage en politiek sterk met elkaar verbonden. De periode van 1688 tot de dood van koningin Anne wordt beschouwd als de gouden eeuw van Engelse patronage.¹⁶³ In deze periode verschoof volgens Zwicker de patronage van kunstdoeleinden naar politieke doeleinden.¹⁶⁴ Het is ook logisch dat in deze tijd de patronage een danig politiek karakter kreeg omdat de partijpolitiek in deze periode erg gestimuleerd werd. Er werd van een cliënt verwacht dat deze dezelfde politieke voorkeur had als zijn patroon. Hoewel dit vaak wel werd aangenomen is het nooit zeker of een cliënt niet vooral zei wat er van hem verwacht werd te zeggen. De grote patronen in deze periode waren veelal *Court Whigs* met een erg uitgebreid netwerk. Bekende namen zijn Charles Sackville, de graaf van Dorset en Charles Montagu, de graaf van Halifax. Dorset was de patroon van Shadwell, Prior en in het geheim van Dryden. Dorset was een van de prominente figuren onder Willem III die regeerden met de koningin wanneer Willem op expeditie was.¹⁶⁵ Dryden wijdde zijn stuk *Don Sebastian* echter aan Philip Sidney, de graaf van Leicester. Sidney was vooral politiek actief onder Cromwell maar nam later geen deel uit van publieke zaken.¹⁶⁶ Dryden koos waarschijnlijk om deze reden om Sidney aan te spreken in een stuk dat vol met kritiek op het Whig regime van Willem III stond. Het is opvallend dat er vrijwel geen Tory patronen waren in deze periode, dit kan te maken hebben met het feit dat de grote patronen Whigs waren maar ook dat de Tory dichters zelf over genoeg connecties beschikten en genoeg geld hadden, zo was Howe een parlementariër en eerst actief binnen het hof van Willem III en waren er ook Tory uitgevers zoals Edmund Bohun.

Patronage speelde dus een erg belangrijke rol voor dichters en toneelschrijvers. Niet alleen omdat patronen hun cliënten van financiële middelen voorzagen, maar ook omdat ze ervoor zorgden dat de cliënten bescherming kregen zoals voor John Dryden belangrijk was. Patronen waren van invloed op de inhoud van het stuk gezien er een politieke gelijkenis werd verwacht van de cliënt. Toch is hier geen zekerheid voor omdat als goed voorbeeld John Dryden die

¹⁶² Griffin, *Literary patronage in England*, p. 28

¹⁶³ Griffin, *Literary patronage in England*, p. 46.

¹⁶⁴ Zwicker, *Lines of Authority*, p. 176.

¹⁶⁵ H. Love, 'Charles Sackville, sixth Earl of Dorset and first Earl of Middlesex (1643-1706), poet and politician', *Oxford Dictionary of National Biography*, (Oxford online, 2004),

<<http://www.oxforddnb.com.proxy.library.uu.nl/view/article/24442>>, laatst bezocht op 13 jan. 2011, par. 7.

¹⁶⁶ C. Firth, 'Philip Sidney, third Earl of Leicester (1619-1698), parliamentarian army officer and politician'

Oxford Dictionary of National Biography, (Oxford online, 2004),

<<http://www.oxforddnb.com.proxy.library.uu.nl/view/article/25523>>, laatst bezocht op 13 jan. 2011, par. 8,9.

Jacobitisch was, na de Revolutie bewust koos voor Whig-patronen. Hiernaast is het ook niet zeker hoe het met Tory patronage zat gezien de grote patronen onder Willem III Whig waren.

Conclusie

De literatuur uit de periode van de Glorieuze Revolutie en de regering van Willem III wordt in de literatuurwetenschap niet genoeg gewaardeerd. Redenen voor literatuurwetenschappers om deze periode niet te behandelen in een canon zijn dat de literatuur van slechte kwaliteit is, niet interessant genoeg en weinig complex is. De literaire periodes uit de zeventiende eeuw illustreren deze onderbelichting van de jaren 1690. De zeventiende en begin achttiende eeuw kennen twee belangrijke literaire stromingen: de *Restoration literature* en de *Augustan literature*. De literatuur rond de jaren 1690 wordt soms onder de *Restoration literature* geschaard en soms onder de *Augustan literature*. De literatuur uit de periode van de regering van Willem III heeft kenmerken van beide stromingen maar volgens literatuurwetenschappers zijn de kenmerken in slechtere mate toegepast. Zwicker geeft als hoofdargument dat de literatuur van slechte kwaliteit is omdat de focus op de dichtkunst verschoof van literaire kunst, naar politieke doeleinden die auteurs wilden bereiken. Door deze verschuiving is de literatuur kwalitatief achteruit gegaan maar de overgang van focus op de politieke aspecten maakt poëzie en theater uit de jaren 1690 interessant voor historici om te onderzoeken.

Met de kritiek van de literatuurwetenschappers dat de focus van dichtkunst verschoof naar politiek is het onderwerp poëzie en theater uit de periode van Willem III een interessante invalshoek voor historici. Op politiek vlak werd de periode van de jaren 1690 gekenmerkt door de partijstrijd tussen de Tories en de Whigs. De twee partijen stonden verschillend tegenover de regering van Willem III die aanvankelijk vooral door de Whigs gesteund werd. Deze politieke partijstrijd en de mening van literatuurwetenschappers dat de literatuur een meer politieke ondertoon kreeg leidde tot de onderzoeksvraag of de partijstrijd ook voorkomt in de literatuur tijdens de regering van Willem III.

Om een antwoord op deze vraag te vinden heb ik zes casussen bestudeerd, drie van de Whig zijde en drie van de Tory zijde. De gedichten en toneelstukken waren geselecteerd op basis van de gekende politieke voorkeur van de auteurs. Uit de gedichten was op te maken dat er vooral kritiek geuit werd op politieke figuren, met name Jacobus II en Willem III. Het is niet altijd even duidelijk of het om partijstrijd gaat. Vaker zijn het lofuitingen aan Willem III of, in de meer Jacobitische gedichten, een aanval op Willem III. In de gedichten die kritiek geven op de

regering komt een partijstrijd, hetzij indirect, beter naar voren, en kan gezegd worden dat de gedichten thema's behandelen die belangrijk waren voor de Tories of de Whigs. In de toneelstukken wordt de partijstrijd meer ontwikkeld. De stukken zijn langer dus is er meer plaats voor kritiek op de regering en op de andere partij. Hoewel er ook rekening moet gehouden worden met de dramatische ontwikkelingen, met name in *Don Sebastian*, kan een groot deel van de toneelstukken herleid worden tot partijstrijd tussen de Whigs en de Tories. Vooral in de komedie van Shadwell komen de argumenten van beide partijen op ludieke wijze naar voren en de komedie is de meest directe aanval op de andere partij.

Een antwoord op de onderzoeksvraag is niet geheel eenduidig. Aan de ene kant is er een partijstrijd merkbaar in de gedichten en vooral in de toneelstukken, maar aan de andere kant ligt de nadruk veelal meer op de persoon Willem III en zijn sommige gedichten eerder Jacobitisch dan dat ze alleen over Torystandpunten gaan. Hiernaast moet er ook rekening gehouden worden met de verschillende stromingen die binnen de Whigpartij ontstonden, namelijk de scheiding tussen *court* en *country*. De partijen waren dus geen afgebakende fracties met eenduidige ideologieën. Dit maakt het zoeken naar een mogelijke partijstrijd moeilijker.

De partijstrijd komt vooral naar voren via kritiek op een politiek figuur of op de regering, eerder dan een directe aanval op de andere partij. Hoewel de partijstrijd niet zo polemisch is als bijvoorbeeld in politieke pamfletten die in die periode uitkwamen, is er toch een subtiële partijstrijd op te merken. De andere partij wordt nooit direct aangesproken maar met de kennis van de politieke voorkeur van de auteur en welke figuren of ideeën er bekritiseerd worden is het wel duidelijk wat de politieke aard van een gedicht is. In de gedichten wordt er gereflecteerd op politieke gebeurtenissen vanuit een Whig- of Tory-standpunt. De thema's die terugkomen in de gedichten en toneelstukken verschenen vlak na gebeurtenissen die van politiek belang waren. De thema's zijn daarom chronologisch in te delen. In de jaren 1688-1689 zijn de centrale thema's vooral de legitimiteit van Willem III en de troonsopvolgingskwestie. In de jaren 1690 zijn de thema's voornamelijk de Negenjarige Oorlog en tegen het einde van Willems regering zijn de thema's vooral xenofobie en de tegenstelling tussen de *Court Whigs* en de *Country Whigs*. Hoewel het mogelijk is een partijstrijd in de gedichten op te merken kom ik toch tot de conclusie dat gedichten eerder als een reflectie of commentaar op gebeurtenissen beschouwd moeten worden dan dat ze echt deel uitmaakten van de partijstrijd. In toneel echter komt de partijstrijd wel naar voren.

Uit het onderzoek blijkt dat ook dichters en toneelschrijvers zich bezighielden met politiek. Dit had waarschijnlijk niet alleen met hun persoonlijke voorkeur te maken, maar ook had de patronage, die zelf in de jaren 1690 politiek van aard werd, hier een invloed op. Verder laat het onderzoek zien dat de literatuur uit de jaren 1690, in tegenstelling tot wat de literatuurwetenschappers vinden, wel relevant is voor historici omdat het veel politieke zaken van de Glorieuze Revolutie behandelt. Hoewel poëzie en theater mogelijk minder toegankelijk zijn voor historici omdat er een basiskennis moet zijn van literatuurwetenschap, blijkt het bestuderen van de literatuur een nuttig uitgangspunt voor een historisch onderzoek omdat er in de literatuur gereflecteerd wordt over politieke zaken. Via de samenwerking van beide velden literatuurwetenschap en geschiedenis kunnen de literaire genres poëzie en vooral toneel veel meer informatie geven over de partijpolitiek tijdens de regering van Willem III dan geacht wordt van de genres.

Lijst geciteerde werken

Primaire literatuur

- Blount, Charles, *A Dialogue Between King William and the Late King James on the Banks of the Boyne the Day Before the Battle* (Londen 1690).
 Howe, John, *Farewell England* (Londen 1697).
 Defoe, Daniel, *The True-Born Englishman* (1700).
 Dryden, John, *Don Sebastian* (Londen 1690).
 Maynwaring, Arthur, *Tarquin and Tullia* (Londen 1689).
 Shadwell, Thomas, *Squire of Alsatia* (Londen 1688).

Secondaire literatuur

- Aylmer, G.E., 'Sir Charles Duncombe (1648-1711), Financier' *Oxford Dictionary of National Biography*, (Oxford online, 2004), <
<http://www.oxforddnb.com.proxy.library.uu.nl/view/article/8236>> laatst bezocht op 17 januari 2011.
- Bennett, Kate, 'Thomas Shadwell (c.1640–1692), playwright and poet', *Oxford Dictionary of National Biography*, (Oxford online, 2004), <
<http://www.oxforddnb.com.proxy.library.uu.nl/view/article/25195>> laatst bezocht op 14 december 2010
- DeF.Lord, George, *Anthology of Poems on Affairs of State* (1975).
- Firth, C.H. 'Philip Sidney, third earl of Leicester (1619-1698), parliamentarian army officer and politician' *Oxford Dictionary of National Biography*, (Oxford online, 2004), <
<http://www.oxforddnb.com.proxy.library.uu.nl/view/article>> 25523>, laatst bezocht op 12 januari 2011.
- Griffin, Dustin, *Literary patronage in England, 1650-1800* (Cambridge 1996).
- Hanham, A.A., 'John Grobham Howe (1657-1722), politician', *Oxford Dictionary of National Biography*, (Oxford online 2004), <
<http://www.oxforddnb.com.proxy.library.uu.nl/view/article/13958>> , laatst bezocht op 13 december 2010.
- Hunter, J. Paul, 'Neoclassicism', *The Oxford Encyclopedia of British Literature online*, (red.) David Scott Kastan, <
<http://www.oxfordbritishliterature.com.proxy.library.uu.nl/entry?entry=t198.e0342&srn=2&ssid=896632887#FIRSTHIT>> , laatst bezocht 17 december 2010.
- Jack, Ian *Augustan Satire. Intention and Idiom in English Poetry 1660-1750*, (Oxford 1970).
- Lipking, Lawrence en J. Noggle, 'John Dryden', *Anthology of English Literature, part 1*, (red.) Stephen Greenblatt (New York 2006).
- Love, Harold, 'Charles Sackville, sixth Earl of Dorset and first Earl of Middlesex (1643-1706), poet and politician', *Oxford Dictionary of National Biography*, (Oxford online, 2004), <
<http://www.oxforddnb.com.proxy.library.uu.nl/view/article> 24442 >, laatst bezocht op 13 jan. 2011.
- Marsden, Jean, 'Restoration Drama', *The Oxford Encyclopedia of British Literature online*, (red.) David Scott Kastan, <
<http://www.oxford-britishliterature.com.proxy.library.uu.nl/entry?entry=t198.e0392&srn=1&ssid=911178026>>, laatst bezocht 16 december 2010.

- McKeon, Micheal, *Politics and Poetry in Restoration England, The case of Dryden's Annus Mirabilis* (Harvard 1975).
- Miner, Earl 'Don Sebastian: commentaries', uit *The Works of John Dryden: volume XV*, (red.) Earl Miner (Londen 1976).
- Pfanner, Dario 'Charles Blount (1654-1693), Freethinker and Author', *Oxford Dictionary of National Biography* (Oxford online, 2004),
<<http://www.oxforddnb.com.proxy.library.uu.nl/view/article/2684>> laatst bezocht op 2 januari 2011.
- Pocock, John, 'Texts as Events', in: Steven Zwicker (red.), *Politics of Discourse. The Literature and History of Seventeenth-Century England* (California 1987).
- Rose, Craig, *England in the 1690s, Revolution, Religion and War* (Oxford 1999).
- Snyder, Henry 'Arthur Maynwaring (1668–1712)', *Oxford Dictionary of National Biography*, (Oxford online 2004); <<http://www.oxforddnb.com/view/article/17809>> laatst bezocht op 14 december 2010.
- Zwicker, Steven & Steven Sharpe, *Lines of Authority, Politics and English Literary Culture 1649-1689* (Londen 1993).